

Opbouw

Tot opbouw van het gereformeerde leven

R. Brands

Heilszekerheid

„Wij dan, gerechtvaardigd uit het geloof, hebben vrede met God...” (Rom. 5 : 1,2)

Veel mensen zijn op zoek naar vrede voor het hart. Sommigen doen dat door het volvoeren van veel 'christelijke' daden met een niet aflatende ijver, die voor andere zaken weinig of geen ruimte laat; anderen vleien zich met ijdele vrede: alles komt wel goed! Weer anderen vragen zich schuchter en bezorgd af of het heil wel voor hen bestemd is!

Over die vrede voor het hart spreekt Paulus in Rom. 5. En hij noemt daar een aantal kenmerken van die vrede:

ze is door Jezus Christus

Tegenover de heiligheid van God, Zijn afschuw van de zonde, heeft de mens, zondig als hij is, uit zichzelf niets in te brengen om de barricaden van toorn en zonde op te ruimen, zodat er vrede kan zijn tussen God en mens. De enige, die dat wel kon, was de mensgeworden Zoon van God. Dankzij Zijn werk verdoemt God zondaars niet meer, maar spreekt Hij ze vrij en koestert Hij vredesgedachten jegens hen.

ze is uit het geloof

Door geloof krijgen mensen deel aan die bestaande vrede. Geloof is dan wel een uiterst actieve zaak: het betekent schuld belijden voor de Heilige God in het vertrouwen van vergeving en het is dan ook: vertrouwend die vergeving ontvangen en vervolgens: leven uit die vrede en 'gelovige' vredesgedachten koesteren jegens God.

ze leidt tot verwonderde zekerheid

Door het geloof gaan we a.h.w. een gebouw binnen (Paulus spreekt van toegang!), met hemelhoge torens en op iedere trede naar boven mogen we ons verwonderen over de Heilige God, Die niet het vuur van Zijn toorn laat branden, maar Die vrede gesloten heeft in Christus en nu vredesgedachten koestert jegens ons en met ons in vrede handelt!

Op iedere trede van de trappen van die torens raken we eigenlijk alleen maar meer verwonderd, en dan kan het een mens wel eens gaan duizelen; dat overkomt een mens wel vaker als hij een toren beklimt. Hoogte en diepte maken hem onzeker: hij durft haast niet te kijken; de twijfel van een gelovig mens lijkt op zo'n duizeling: en dan

komen vragen op als: Is dit allemaal wel voor mij? Heel z'n leven lang wordt een mens aangevochten, verzocht, verleid tot angst en onzekerheid, door de duivel, of door een medemens, of door z'n eigen vlees. En in die omstandigheden klinkt dan helder en klaar: „Wij *zijn* gerechtvaardigd uit het geloof en wij *hebben* vrede met God...” Dat zijn onwankelbare zaken. *De vrede is verworven*, en niets kan die vrede kapot maken! Door allerlei twijfel, angst en aanvechting heen, mag het *geloof* hierin groeien naar de *zekerheid* toe: de zekerheid over het werk van de Middelaar.

ze geeft hoop op de heerlijkheid

Wie zich eenmaal zeker weet van die vrede, is ook verzekerd van de toekomstige heerlijkheid, waarin Gods werk volledig openbaar zal zijn en voor ieders oog werkelijkheid is. Naar de nieuwe hemel en nieuwe aarde mogen we zo uitzien in de zekerheid van het geloof. We mogen er in roemen, zegt Paulus in vs. 3!

Dat roemen is niet een leeg pochen, dat zou het wel zijn als het roemen berustte op menselijke prestaties, op bv. goede werken.

Nee, het roemen rust op de door Jezus Christus verworven vrede, op Zijn Middelaarschap. Daarin te mogen roemen geeft glans aan het leven: Want door Jezus' middelaarschap mogen we nu in vrede met God leven, a.h.w. in een heel ander klimaat, het klimaat nl. van Gods Koninkrijk, waarin uitzichten geopend worden, die ongekend zijn. Het mag zijn alsof we opeens uit een bedompte zaal in de frisse lucht komen.

Ongekende mogelijkheden doen zich dan voor. En dat geldt voor de toekomst net zo goed als voor het heden, al is de toekomst voor een christen bepaald niet een soort fopspeen of zoethoudertje in het heden. Ook de christelijke toekomstverwachting rust in het middelaarswerk van Christus. Bij het woord 'hoop', zoals Paulus het hier gebruikt is de blik dus voorwaarts gericht, nl. op de heerlijkheid Gods. D.w.z.: het gaat niet in de eerste plaats om wat wij vaak aanduiden met 'zaligheid voor de ziel', of om dat bescheiden plaatsje in de hemel, maar wel om dat door God gestelde doel, nl. mens

worden naar Gods beeld. Dat is de heerlijkheid Gods, waarop we mogen hopen omdat het vrede is tussen God en ons. Vrede, die alle verstand te boven gaat; niet een vrede zoals de wereld die geeft, maar de vrede van Christus. Dan is er ook het feestelijke van het leven in de verwachting, waarvan bv. Psalm 85 zingt: gerechtigheid en vrede

37e jaargang – nr. 23
5 november 1993

In dit nummer

- 407 A. v.d. Dussen
Assertiviteit en zelfverloochening (2)
- 412 J. Bouma
Kinderen van één Vader
- 414 H. Algra
Gods leiding in ons leven (1)
- 415 T. Hoekstra
Ex Libris: Als een pleister van de rauwe huid
- 416 H. Boele
„Moslims voeren 'heilige oorlog' tegen christenen”
- 418 J.M. Mudde
Kerkeraadsbeleid inzake relaties en relatievormen (1)

Opbouw

Veertiendaagse uitgave van de gereformeerde persvereniging opbouw

Redactie

Drs. H. Algra
Ds. J. Bouma
T. Hoekstra
Drs. H. de Jong
Drs. P.J. van Kampen
Mr.dr. J. Meulink
Ds. K. Muller
Ds. W. Smouter
M.J.F. van der Wal

Adres van de redactie

Ds. K. Muller,
Oude Veenscheiding 15,
8446 LC Heerenveen.
Telefoon: 05130-20476.
Telefax: idem.

Alle kopij dient uiterlijk dinsdags, in de week voorafgaande aan de week waarin Opbouw zal verschijnen, bij de redactie binnen te zijn.

Kerknieuws/Onder andere(n)

M.J.F. van der Wal,
Brugakker 60-17,
3704 RA Zeist.
Tel. 03404-61525.

Abonnementen en ledenadministratie

M. van Veelen-Vreugdenhil
Administratie Opbouw
Bronsmos 7
2914 AC Nieuwerkerk aan den IJssel
Tel. 01803-20205.
Gironummer 404945 t.n.v.
Geref. Persvereniging Opbouw.

Lidmaatschap Persvereniging

Aanmelding door overschrijving van min. f 25,- contributie op bovenstaand gironummer.

Abonnementen

Het aanvragen of opzeggen van abonnementen uitsluitend bij de administratie. Abonnementen kunnen ieder moment ingaan, doch slechts per 31 december eindigen. Opzeggen uiterlijk tot 15 november.

Abonnementsprijs

Bij vooruitbetaling te voldoen.
f 65,- per jaar of f 36,- per half jaar.
Voor studenten f 52,- per jaar.
Buitenland f 92,- per jaar of
f 104,- per luchtpost. Chequekosten
buitenland: f 15,-.

Advertenties

Tarief: 60 ct. per mm. bij 45 mm. breed (excl. 17,5% BTW). Advertenties inzenden tot woensdag 8.30 uur, anderhalve week vóór verschijningsdatum. Familieberichten uiterlijk vrijdagmorgen, in de week voor verschijning. Advertenties en familieberichten rechtstreeks naar Nedag, t.a.v. het bedrijfsbureau

Technische realisatie

Nedag Grafisch bedrijf b.v.,
postbus 208, 3770 AE Barneveld,
tel. 03420-10760, fax 03420-92542.

kussen elkaar. Daarachter wordt de heerlijkheid van God zichtbaar. En het wordt merkbaar in de verwachting van het Koninkrijk, waarin we als gemeente van de Heer vandaag mogen leven; en het wordt merkbaar in het leven van individuele mensen, die zich getroost weten in leven en sterven omdat ze Gods onvervreemdbaar eigendom zijn. Dan mogen we ook dwars door twijfel en leed heen juchten over het heil, dat verworven is, en dat uitgezongen mag worden.

Kalender

van Ned. Geref. bijeenkomsten van meer dan plaatselijk belang.
Opgave: tel. 05130-20476.

- 6 nov. Landelijke ouderlingenconferentie te Driebergen
- 6 nov. Centrale Diaconale Conferentie te Dronten
- 19-21 nov. N.G.J. Bijbelstudieweekend
- 24 nov. S.E.V.-vergadering met de kerken te Utrecht

1994

- 12 mrt. Landelijke Vergadering Apeldoorn
- 16 april Landelijke Ontmoetingsdag Barneveld

A. van der Dussen, Eindhoven

Assertiviteit en zelfverloochening (2)

De bijbel

In het tweede deel van *Waarom moet ik altijd helpen?* komt de principiële vraag aan de orde, in hoeverre het 'evangelie' van de assertiviteit te rijmen is met het bijbels evangelie. Men zou kunnen denken dat dat probleem in feite is vervallen, nu assertiviteit is uitgelegd als een zodanige eerlijkheid, dat de binnen- en buitenkant van een mens met elkaar in overeenstemming zijn. Want tegen zulke eerlijkheid zal het evangelie van Christus toch geen bezwaar hebben? Dat klinkt zeer aan-nemelijk; het wordt ook bevestigd door bijvoorbeeld de bepaling van Levitikus 19:17:

Gij zult uw broeder in uw hart niet haten; openlijk zult gij uw volksgenoot terechtwijzen.

Ziedaar de aansporing om assertief op te treden: als er diep in je hart kritiek leeft op de ander, breng die dan naar buiten! De liefde tot de naaste – waarover het volgende vers spreekt – houdt kennelijk niet in dat men zijn grieven altijd maar moet inslikken. Toch is hiermee nog niet alles gezegd. Het eigenlijke knelpunt bij het ineenschuiven van het pleidooi voor assertiviteit en het bijbels evangelie, ligt namelijk ergens anders. Niet de eerlijkheid is problematisch, maar het kiezen voor jezelf, tegen de ander. Zeker, Van der Voet wijst erop dat men op assertieve wijze kan komen tot verloochening van zichzelf (116/117). Het is duidelijk dat er in zo'n geval geen sprake is van spanning tussen assertiviteit en christelijk leven. Anders wordt het echter, wanneer men tot het besluit komt om iemand niet terwille te zijn maar aan de behartiging van het eigen belang voorrang te geven. Denk aan de weloverwogen weigering van iemand om zijn vaste wekelijkse avondje sporten op te geven om een ziekenbezoek te kunnen brengen. Dan doet de botsing tussen de 'twee evangeliën' zich in volle hevigheid voelen: in de kerk leer je 'Ja' te zeggen tegen de ander, maar op de cursus assertiviteit 'Ja' tegen jezelf! Ziedaar het wezenlijke knelpunt. Als psycholoog laat Van der Voet zien hoe ongezond het is, om "het grote innerlijke conflict – 'Kies ik voor mijzelf of kies ik voor de ander?'" altijd in het voordeel van de ander te beslissen (70v). Maar als christen kan hij vervolgens niet om de vraag heen, of een keuze tegen de ander zich wel verdraagt met de navolging van Christus.

Niet goedkoop

Het pleit voor hem, dat hij goedkope antwoorden op deze vraag schuwt. Zo acht hij het niet verantwoord, om in het bijbelse gebod tot naastenliefde een verholten aansporing te horen om voor

jezelf op te komen. Velen hebben uit de woorden "Gij zult uw naaste liefhebben als uzelf" afgeleid, dat de Here God er niet alleen van uit gaat dat een mens zichzelf liefheeft, maar ook de mate waarin men zichzelf liefheeft tot norm verheft voor de liefde tot de naaste. Indirect zou de Here dus gebieden, dat men zichzelf liefheeft en zo aan het eigen belang soms voorrang geeft ten koste van de ander. De schrijver van *Waarom moet ik altijd helpen?* gelooft echter niet, dat het gebod tot zelfliefde besloten ligt in de hoofdsom van de wet. "Wie bij het gebod van de naastenliefde stelt dat een mens blijkbaar zichzelf mag of moet liefhebben, is pastoraal juist bezig, maar exegetisch onjuist." (89) Hij wijst erop, dat de Here Jezus de natuurlijke neiging om zichzelf lief te hebben wel veronderstelt, maar niet tot norm aanwijst voor de liefde tot de naaste. Integendeel: Hij draagt zijn volgelingen op, om tegen die machtige natuurlijke neiging in te gaan. Wie God op de eerste plaats stelt (het eerste en grote gebod), zal ook niet langer ego-centrisch de naaste op de tweede plaats zetten (88,89). Het is werkelijk knap, zoals de theoloog Van der Voet hier de druk van de psycholoog Van der Voet weerstaat, om de bijbel al te snel aan zijn zijde te krijgen. Hij is daartoe ongetwijfeld alleen in staat, doordat hij beseft dat men de bijbel niet recht doet wanneer men hem leest vanuit een moderne psychologische vraagstelling (81,82).

Zelfaanvaarding

Dat betekent niet, dat Van der Voet het onmogelijk acht om een verbinding te leggen tussen het evangelie en het moderne spreken over assertiviteit. Hij kiest zelf zijn uitgangspunt in de overweging, dat het evangelie een mens drievoudig uitnodigt tot zelfaanvaarding. De gelovige mag zichzelf aanvaarden als gewild door de Schepper, als vrijgekocht door de Zoon en als ingeschakeld door de Heilige Geest (83-86). Vanuit die zelfaanvaarding mag men een besef van eigenwaarde ontwikkelen, een zeker zelfvertrouwen. Dat is dus niet een steunen op eigen kwaliteiten, maar een zich bevestigd weten door de drieënige God. Zogezien geeft het christelijk geloof alle reden om van jezelf te leren houden! In die zelfliefde en zelfaanvaarding vindt Van der Voet de basis van assertiviteit (82). En Jezus' oproep tot zelfverloochening dan (Matt. 16:24,25)? In Johannes 12:25 spreekt Hij zijn volgelingen zelfs aan op het 'haten' van hun leven in deze wereld! Dat lijkt volstrekt haaks te staan op zelfliefde en zelfaanvaarding. Maar volgens Van der Voet is dat schijn: de Here Jezus zegt zijn leerlingen immers toe, dat zij langs de weg van zelfverloochening

hun leven zullen behouden. De zelfverloochening staat dus in het teken van zelfbehoud. Christus vraagt mensen niet hun eigen ik volkomen te ontkennen of zelfs te vernietigen – Hij roept hen op tot de bereidheid alles, zelfs hun eigen leven, prijs te geven terwille van het leven in zijn Koninkrijk (93). Er is voor een christen geen tegenstelling tussen zelfverloochening en zelfliefde. Juist vanuit de zekerheid, dat God zijn leven tot in eeuwigheid overeind wil houden, kan de gelovige loskomen van de krampachtige drang om zijn hachje te redden. De zelfverloochening is dus gegrond op zelfaanvaarding (109). Hetzelfde geldt van de dienstbaarheid aan mensen. Met woorden als 'zachtheid' en 'nederigheid' dringt het evangelie er bij een christenmens op aan, zijn medemens veel ruimte te geven en er op uit te zijn diens belangen te behartigen. Dat betekent, dat men soms veel van zichzelf moet prijsgeven. Hoe ver dat kan gaan, blijkt uit I Johannes 3:16:

Hieraan hebben wij de liefde leren kennen, dat Hij zijn leven voor ons heeft ingezet; ook wij behoren dan voor de broeders ons leven in te zetten.

Weer dient de vraag zich aan, of dit niet in strijd is met het motief van de zelfliefde en de zelfaanvaarding. En weer zegt Van der Voet: "Nee!" De zelfaanvaarding is juist voorwaarde voor een leven van dienen. Een mens kan pas komen tot die verregaande bereidheid om terrein aan de ander te verliezen, als hij leeft uit het geloof dat de liefdevolle God zijn leven veilig gesteld heeft (107).

Onbevredigend

Wat hier in enkele zinnen schetsmatig is weergegeven, wordt in het vierde hoofdstuk van het boekje *Waarom moet ik altijd helpen?* breed ontvouwd (80-109). In een uitvoerige bespreking van allerlei bijbelplaatsen wordt de centrale stelling, dat zelfaanvaarding en zelfverloochening in de bijbel harmonisch samengaan, praktisch uitgewerkt. Wie de moeite neemt om deze bladzijden aandachtig te lezen, zal er tal van waardevolle en verhelderende opmerkingen in aantreffen. En toch – helemaal bevredigen doet dit gedeelte van het boekje niet. Bij alle mooie dingen die gezegd worden blijft in elk geval bij mij de vraag haken, waar nu 'het grote innerlijke conflict' gebleven is waarover de schrijver het eerder had. "Kies ik voor mijzelf of kies ik voor de ander?" – dát is het eigenlijke dilemma waarvoor mensen in honderden-een situaties staan. En hoe waar het ook moge zijn, dat je pas voor de ander kunt kiezen wanneer je voor jezelf gekozen hebt – talloze keren

moet een mens toch kiezen en is het 'Ja' tegen jezelf een 'Nee' tegen de ander. Naar mijn besef laat Van der Voet dat in het tweede deel van zijn boekje liggen. Zelfverloochening op basis van zelfaanvaarding – dat geeft de schrijver zijn lezers mee. Maar van een botsing tussen die twee wil hij niet meer weten. Zo konkludeert hij: "Als assertiviteit leidt tot kiezen voor zichzelf is zij een tegenstelling van zelfverloochening. Dan is zij vanuit de christelijke ethiek gezien verwerpelijk. ... Als assertiviteit is: 'ik kies zelf' (een psychische daad) kan dat best samengaan met 'ik verloochenen mijzelf' (een bijbelse opdracht)." Deze woorden onthullen de kracht en de zwakte van zijn betoog. De kracht is, dat hij aantoonde dat je op een assertieve manier kunt dienen, en dat de Here het zo ook wil: wie de ander – subassertief – dient uit angst, heeft in wezen zichzelf lief. Maar in het vuur van zijn betoog stelt hij ook – en daarin ligt de zwakte ervan – dat 'kiezen voor jezelf' verwerpelijk is. Daarmee gaat hij onbedoeld in tegen de boodschap van het eerste deel van zijn boekje: dat een mens 'nee' mag leren zeggen tegen anderen zonder zich schuldig te voelen (15,71)

Vrijheid

'Kiezen voor jezelf' – het is een geladen uitdrukking. Voor je het weet wordt het het motto van de zelfzucht. Men mag aannemen dat Van der Voet zulk kiezen voor jezelf op het oog heeft als hij zegt: dat is verwerpelijk. Maar je kunt ook op een andere manier 'kiezen voor jezelf': niet uit egoïsme, maar omdat je te moe bent om er weer voor een ander op uit te trekken, of omdat je weet dat je depressief wordt wanneer je geen tijd voor jezelf uittrekt, of omdat je vindt dat nu een ander aan de beurt is om over te werken. De grote vraag is, of het evangelie daar ruimte voor laat. Wie goed zoekt in het boekje *Waarom moet ik altijd helpen?* zal daarin zeker overwegingen vinden die helpen om een bevestigend antwoord op deze vraag te geven. Toch denk ik dat het meer uitgesproken gezegd kan en moet worden: "Ja, zeker laat het evangelie ruimte voor een kiezen voor jezelf." Dat komt, doordat het evangelie van Jezus Christus het evangelie van de *vrijheid* is. Het is Luther geweest, die dat op bijna provocerende wijze in het licht heeft gesteld. In 1520 schreef hij zijn beroemd geworden "Van de vrijheid van een christenmens". Daarin poneert hij de volgende twee stellingen:

Een christen is een vrij heer over alles en allen en niemands onderdaan.

Een christen is een dienstbare knecht van alles en allen en ieders onderdaan.

Dit is echt Luther: twee stellingen die elkaar volmaakt lijken uit te sluiten en die toch bij elkaar horen. Je kunt pro-

beren ze met elkaar te verzoenen, maar dan haal je de spanning eruit. Luther heeft gezien dat het geloof ten diepste iets paradoxaals heeft en dat je die paradoxen niet moet willen wegedeneneren, maar ze gewoon moet laten staan. Zo benadert hij nu ook de christelijke vrijheid. Vrijheid betekent, dat een mens *niemands* onderdaan is! Maar vrijheid betekent ook, dat een mens *ieders* onderdaan is!

Zondig dapper...

Wat bedoelt Luther daar nu mee? Bij de eerste stelling denkt hij aan de ontspanning die het leven van genade met zich meebrengt. In zijn eigen leven heeft hij ontdekt, hoe bevrijdend het is om te mogen ophouden met dat eeuwige pogen, jezelf waar te maken bij God. Want wie kunnen bij God de toets der kritiek doorstaan? Niet de geslaagden en de vromen, maar de misdadigers en de mislukkelingen. Luther had er lang niet aan gewild, om als mislukkeling door het leven te gaan. Maar hoe meer hij probeerde vroom te leven, des ontmoediger werd hij. Het maakte hem radeloos, zo op z'n tenen te lopen en toch steeds weer aan te lopen tegen z'n onverwoestbare ijdelheid. Want hij wist: God walgt van hoogmoedige ijdelheiten zoals ik, al leven ze nog zo vroom. Toen brak het inzicht bij hem door, dat de enige uitweg voor hem was om zijn fiasco te accepteren en zijn hand op te houden bij God, smekend om genade, schuilend bij Jezus Christus. Luther kapte met zijn tot mislukken gedoemde geworstel, om aan zijn eigen en aan Gods hoge eisen te voldoen. Hij ging in op de uitnodiging van de hemelse Rechter, om als mislukkeling *in Christus* te worden vrijgesproken. Vanaf dat moment voelde hij zich vrij man, en stelde hij zijn leven in dienst van de verkondiging van die vrijheid! Vrijheid, zo zag hij met Paulus in, is dat je je niets gelegen hoeft te laten liggen aan welk oordeel dan ook (vgl. I Kor. 4:3). Je mag ze vierkant uitlachen, al die opdrijvende stemmen die opklinken in je eigen hart en uit de mond van de mensen om je heen: "Je kunt beter voor de dag komen! Je bent niet ijverig genoeg! Je slaat een figuur als modder! Zoiets mag je niet zeggen! Als je niet méér aan anderen denkt dan ..." Lak mag je eraan hebben, aan al die gefronste wenkbrouwen, aan al die afkeurende blikken, aan die veeleisendheid, die strenge normen, die hoge idealen, de regels van het fatsoen. Want in Christus heb je maar met één oordeel te maken: dat van God. En als God jou als mislukkeling, tekortschietend in liefde en falend in de strijd tegen de zonde, vrijsprekt om Christus wil, dan heeft de hele wereld het nakijken! Dat bedoelt Luther met zijn eerste stelling:

Een christen is een vrij heer over alles en allen en niemands onderdaan.

En zo houdt de christelijke vrijheid in,

dat er een last van je schouders valt. Je bent niet meer afhankelijk van mensen, wat ze van je zeggen, hoe ze over je denken. Dat doet niet meer terzake als God vóór je is! Je mag zelfs je eigen geweten het zwijgen opleggen, als het je influistert dat je niet genoeg voor anderen doet, en voor de kerk, en voor God... Je hebt nergens meer een boodschap aan dan aan het woord van de vrijspraak van de goddeloze. Dat vraagt moed, veel moed. Van jezelf aksepteren dát je te weinig doet, dat je tekortschiet, dat je God en mensen en jezelf tegenvalt, is moeilijk. Het bloed kruipt waar het niet gaan kan: onwillekeurig grijp je altijd weer terug op dat oude principe om te proberen een beter figuur te slaan. Maar die weg van zelfverlossing is een doodlopende weg. Daarom zegt Luther: "Zondig dapper." Heb de geloofsmoed om in gebreke te blijven, dwars tegen alle redelijkheid in pleitend op het volbrachte werk van Christus. Wie leeft in deze vrijheid mag de bittere ernst van zich afschudden. Er komt opluchting en ontspanning in het leven. Luther zegt: de duivel is een zuurpruim; hij maakt je angstig en gedeprimeerd. Maar in het huis van de hemelse Vader gaat het vrolijk toe. Bij de Here Jezus mag je de boel de boel laten en het gelukzalige gevoel op je laten inwerken: ik ben vrij, en daarom heb ik vrij...!

Aratex

voor alles wat tekst heet

Scripties, verslagen, rapporten of manuscripten? Aratex, een klein, gespecialiseerd tekstverwerkingsbureau, zorgt voor een correcte en snelle verwerking van al uw typewerk. Bel vrijblijvend voor meer informatie.

Aratex

Willem Barendsstraat 74-B
3814 AV Amersfoort
Tel.: 033 - 754659

Boekbespreking

Lichtende woorden

Dr. W.H. Velema: **'Lichtende Woorden'**
– In dagen van zorg en depressie –
Uitgeverij J.J. Groen en Zoon – Leiden
– 64 pag. – f 14,95.

Dit boekje wil steun bieden aan mensen in moeilijke levenssituaties. De dagen kunnen soms donker en vol zorg zijn. Het is goed, dat de doelgroep waarop de auteur van dit geschrift zich richt, niet beperkt wordt tot hen, die soms erg depressief zijn. De laatste categorie is moeilijk in te schatten. Velen denken, dat depressiviteit zonder meer samenhangt met het functioneren van iemands geloof. Ik meen, dat we dergelijke kinderen van God dan onrecht aandoen. Depressieve stemmingen kunnen wel

leiden tot een verzwakt geloof, maar komen niet zonder meer op uit een zwak geloof. Prof. Velema biedt geen goedkope oplossingen, maar laat het Woord van onze God spreken in dit geschrift. Uit O. en N.T. draagt hij materiaal aan tot vertroosting en bemoeiding. Heel fijn en uitvoerig wordt geschreven over de vreze des HEREN (zie pag. 27 en 28). Ook op pag. 19 komt dit thema aan de orde wanneer Velema schrijft: „De vreze des HEEREN is een kernwoord in het Oude Testament. Het is uitdrukking van de geloofsrelatie met God. Er is wel vrijmoedigheid, maar geen vrijpostigheid. Er is hoop, maar geen eis.” Dit alles naar aanleiding van Psalm 130. In verband met Rom. 12:9-21 geeft Dr. Velema een paar praktische adviezen. Ik geef één en ander in verkorte vorm weer:

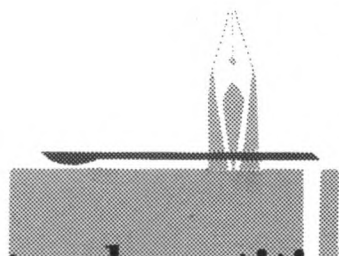
1. Leef je in in het verdriet van een ander.
2. Vraag jezelf af hoe jij in zo'n situatie je zou voelen.
3. Dat vraagt om bewogenheid.
4. Dat vraagt ook om geduld.
5. Wie zo het verdriet van een ander in zijn eigen tranen meedraagt, vraagt zich ook af: „hoe kan ik helpen?” (pag. 23 en 24).

De ethicus uit Apeldoorn verwoordt via een heldere stijl en in korte zinnen zijn gedachten. Hier en daar hadden wij

graag gezien, dat Prof. Velema een saillant punt uit een Schriftgedeelte wat breder had belicht. Ik denk b.v. aan het beslissende MAAR in Psalm 130 en aan de enorme tegenstelling tussen het begin en het einde van Psalm 95. Maar dit doet niets af van onze waardering voor dit keurig uitgegeven boekje. Graag bevelen wij het aan!

O. Mooiweer,

Enschede

Pastorale notitie

W.J. van der Linde

D'r út!

Het waren slechts twee woorden, die hij zei.
Maar ze waren niet voor tweeërlei uitleg vatbaar.
„D'r út!”
Hij zei het op z'n Fries. Er was geen woord Frans bij.
De dominee ging weg als een geslagen man.
Hij was op bezoek gekomen, omdat een kind van twaalf jaar verongelukt was.
De jongen was het zonnetje in het huis van vader en moeder.
Twaalf jaar geleden was hij binnen gebracht in het huis, waar de wieg al lang op zolder was gezet. En waar nog nooit een stuk speelgoed over de vloer had rondgeslingerd en de stoelen nog nooit als een trein achter elkaar hadden gestaan.

Toen was Pieter gekomen, een baby van een paar maanden oud. Ze hadden hem als kind geadopteerd. Hun kind!
Toen ging de zon echt schijnen in het huis van deze twee mensen.
Hun leven kreeg weer fleur.
Twaalf jaar mochten ze voor hem zorgen.
Het waren twaalf blijde jaren.
Tot dat vreselijke gebeurde.
Pieter werd door een tram geschept, toen hij het ouderlijk huis uit ging, de deur achter zich dicht trok en de straat op rende.
Hij was op slag dood.
De ouders waren kapot.
Ze begrepen het niet.
Toen kwam de dominee.
Hij begreep het.
Hij wist precies, waarom hen dit overkomen was.
Zo'n zwart-wit-theologie, weet u wel.
„Boontje komt om zijn loontje”.
En God zal het wel met de beste bedoelingen gedaan hebben.
Toen stond de vader op.
„D'r út!”
Rustig, maar heel beslist.

Een half jaar zijn ze daarna niet naar de kerk gegaan. Vanwege die dominee?
Dat ook, zeker.
Maar vooral omdat het stormde in hun hart.
„Waarom heeft God ons kind niet voor de grijparmen van die tram weg gerukt?”

God liet de vader en moeder uithuilen. Hij heeft liever te doen met mensen, die met tranen in de ogen vragen: „Moet dat nu zó? En hoe moet het nu verder, Here God?”, dan met hen die berustend prevelen: „Wat God doet, dat is wél gedaan.”
De Here geeft de tijd om vragen te stellen, te huilen, te schreeuwen desnoods. Zo hebben die vader en moeder dat gedaan.
Een half jaar lang gestreden met God. Toen kregen ze rust.
Nee, ze bérustten niet.
Dat zou een moslim doen.
Of een christen met een fatalistisch beeld van God.
Maar dat is eigenlijk hetzelfde: Met de handen als vuisten in de zakken gebald mompelen: „'t Zijn geen mensen die het je aandoen”.
Deze ouders aanvaardden het lijden, verwerkten het en vonden rust in God.
Of ze God begrepen?
Nee, maar ze vertrouwden Hem wel.
Er zal heel wat door hun hart gegaan zijn, toen ze voor het eerst na lange tijd weer naar de kerk gingen.
Maar hun strijd was gestreden.
„Wat God doet dat is wél gedaan” zong de gemeente.
En zij zongen het mee.
Niet uitbundig, maar zacht in hun hart.
Toen kòn het.
Toen was het echt!

Hillie van de Streek, Utrecht

Gereformeerde 'Gaspar Karoli Universiteit' opgericht

Boedapest – Op 11 oktober jl. vond met steun vanuit Nederlandse protestants-christelijke kerken de oprichting plaats van de 'Gáspár Karoli Universiteit' van de Hongaarse gereformeerde 'Református' kerk.¹ De universiteit beoogt de geestelijke leemte van 40 jaar communisme te vullen met de liefderijke boodschap van het Evangelie. De Hongaren kunnen deze taak niet alleen aan. Indringend doen zij een beroep op ons hen inhoudelijk en financieel bij te staan.

Geestelijke ruïne

De veertig jaren van communistische overheersing hebben in de landen van Midden- en Oost-Europa niet alleen een economische, maar ook een geestelijke ruïne achtergelaten. Het economische falliet was het meest zichtbaar, en het is dan ook op dit terrein dat de noodzakelijke herstructurering het eerst is begonnen. Inmiddels blijkt de ombouw van een geleide economie naar een markteconomie een moeizaam en ingrijpend proces te zijn, dat gepaard gaat met forse prijsstijgingen, werkloosheid en daling van pensioenen en sociale uitkeringen. Het bestaat, dat voor vele Oost-Europeanen vroeger van de wieg tot het graf vast lag, is nu onvoorspelbaar en onzeker geworden. In Hongarije hoorde ik het verhaal van een vrouw van 55, wiens man kort voor het bereiken van zijn pensioen overleed. Zijn dood had tot gevolg dat zij haar aanspraak op zijn pensioen verloor. Ze kwam geheel en al zonder inkomsten te staan en zag zich genoodzaakt een baan als winkelfuffrouw te nemen om in haar levensonderhoud te voorzien. Misschien komt het mede door de nieuwe onzekerheden in het bestaan, dat de geestelijke schade die het communisme heeft aangericht pas nu goed zichtbaar wordt en aandacht krijgt. Deze schade bestaat er niet alleen uit dat mensen niet geleerd hebben onverwachte klappen op te vangen. Ze omvat meerdere aspecten.

Voor wat Hongarije betreft valt allereerst op dat mensen materialistisch georiënteerd zijn geraakt. De aanschaf van een televisie of auto is belangrijker dan het geestelijk welbevinden. Aandacht voor het niet met het oog zichtbare, het geloof en de cultuur kwam in het communisme op het tweede plan. Deze houding heeft nu tot resultaat, dat zaken van geloof en cultuur en de overdracht van normen en waarden in het onderwijs ondergeschikt worden gemaakt aan het verdienen van geld en het nastreven van andere materiële doelen. Ten tweede blijkt dat de ontwikkeling van het geestelijk leven sinds 1948 in Hongarije

vrijwel stil heeft gestaan. Nieuwe impulsen waren vrijwel onmogelijk. De stad Kecskemét kende bijvoorbeeld van oudsher een bloeiende protestantse traditie. Er waren Lutherse en gereformeerde 'Református' kerken, Református scholen en een theologische academie. Deze academie bezat tot 1949 een goed bijgehouden bibliotheek van 800.000 banden. Maar in dat jaar deden de communisten de deur op slot. De bibliotheek werd genationaliseerd en is nadien niet verrijkt met nieuwe werken. De scholen van de Református kerk werden gesloten en onteigend. Dit lot trof ook alle andere 1000 Református scholen in Hongarije. Zo werd het onmogelijk gemaakt christelijke waarden door te geven aan de nieuwe generaties. Wat restte was het atheïsme van het communisme. In plaats van psalmversjes moesten de kinderen nu leren dat God niet bestaat.

Herleving van het gereformeerde protestantisme

Gelukkig is 40 jaar niet lang genoeg om een identiteit geheel en al uit te wissen. Het waren dan ook de gereformeerden in Kecskemét die na de val van het communisme als een van de eersten beseften dat het gereformeerde erfgoed weer herondekt en herbeleefd moest gaan worden. Zij stelden zich tot doel de gereformeerde scholen, de bibliotheek en de theologische academie te heropenen. Toen zij probeerden dit doel te realiseren botsen zij onmiddellijk op grote problemen, zoals bijvoorbeeld de teruggave van de vroegere schoolgebouwen. Hoewel de huidige Hongaarse regering besloten heeft dat alle kerkelijke bezittingen, waaronder scholen, binnen tien jaar aan de oorspronkelijke eigenaars teruggegeven moeten worden, maken de lokale overheden daar geen enkele haast mee. Denkend vanuit materialistische waarden, zien zij de noodzaak van christelijk onderwijs veelal niet in. Bovendien voelen zij er weinig voor hun invloed op het onderwijs uit handen te geven. De teruggave van gebouwen is niet het enige probleem. Ook merkte de Református kerk van Kecskemét dat er een schrijnend tekort is aan christelijke onderwijzers en school- en studieboeken. De huidige generatie onderwijzers is geheel en al zonder het christendom opgegroeid, en de schoolboeken staan vol met marxistische symbolen. Toen Kecskemét zijn problemen bij de landelijke Synode van de Református kerk onder de aandacht bracht, bleken deze voor heel Hongarije te gelden. Het kerkelijk leven in Hongarije herleefde weliswaar, maar de kerken was

de mogelijkheid ontnomen om het geloof in het christelijk onderwijs gestalte te geven.

De Synode besloot daarop in februari van dit jaar dat er een eigen, gereformeerde universiteit moest komen die jonge mensen zou opleiden tot christelijke onderwijzers en docenten. Dr. L. Hegedüs, gereformeerd bisschop van het kerkdistrict Boedapest, is de grote inspirator achter dit besluit. Zelf was hij gedurende 30 jaar van zijn leven vanwege kritiek op de officiële kerkelijke leiding verbannen naar een verafgelegen dorp. Hegedüs constateert dat de teruggave van schoolgebouwen langzaam op gang komt. Inmiddels zijn er ruim 70 christelijke scholen. Dat acht hij een positieve ontwikkeling, die vertrouwen schept in de groei van het christelijk onderwijs in de toekomst. Waar het nu vooral op aankomt, is de aanwezigheid van christelijke onderwijzers. Het christelijk onderwijs heeft in de tijd van na het communisme volgens Hegedüs de belangrijke taak het geestelijk vacuüm te vullen waarin vele mensen leven: "40 jaar dictatuur heeft een leegheid in de harten en hoofden van alle Hongaren achtergelaten. Daarom willen we ieder die is losgemaakt van God en Zijn geboden weer bereiken met het Evangelie." Daarbij acht hij een christelijke universiteit, die als een soort magneet functioneert in het Hongaarse protestantisme, onontbeerlijk.

Studenten genoeg. Nu nog docenten en 5 ton

De afgelopen maand heeft bisschop Hegedüs zijn wens in vervulling zien gaan. Op 11 oktober jongstleden vond in Boedapest de opening van de Református Gáspár Karoli Universiteit plaats. De universiteit is genoemd naar de 16e eeuwse theoloog Karoli Gáspár, die als eerste de Bijbel in het Hongaars vertaalde. De Gáspár Karoli Universiteit start dit studiejaar met de studierichtingen theologie, Hongaars, Engels en Geschiedenis. De studie is gericht op de opleiding van leraren in deze vakken. Het is de bedoeling dat de studenten na hun studie gaan werken aan Református scholen of kerken in hun regio van herkomst. Aan studenten heeft de Universiteit geen gebrek. Inmiddels hebben zich er 200 aangemeld, van wie er dit jaar 120 geplaatst konden worden. Aan de opening is heel wat werk vooraf gegaan. Ten eerste moest erkenning worden aangevraagd bij de overheid. Toen deze in augustus was verleend, moest nog goedkeuring van het parlement worden verkregen. Bij de stemming hierover in september

bleek dat de parlementsleden het initiatief vrijwel unaniem ondersteunden: 199 van de 200 afgevaardigden stemden voor. Deze goedkeuring betekent dat de universiteit voor 70% wordt bekostigd uit overheidsmiddelen. De overige dertig procent moet de Református kerk zelf opbrengen. Hier lag een tweede probleem voor de initiatiefnemers van de universiteit, want de Hongaarse protestanten hebben dat geld niet. Vanwege de oude banden tussen het wetenschappelijk onderwijs van Hongarije en Nederland besloot Bisschop Hegedüs al in een vroeg stadium een beroep te doen op Nederland. Zo kwam via de Hongaarse staatssecretaris van onderwijs, die in december 1992 in Nederland was voor de herdenking van de Nederlandse onderwijspacificatie van 1917, bij Educa Transfer International (ETI) het verzoek binnen om hulp te verlenen. ETI ondersteunt in samenwerking met de Unie voor Christelijk Onderwijs vele samenwerkingsprojecten tussen christelijk onderwijs in Midden- en Oost-Europa. Na rijp beraad ging ETI op het Hongaarse verzoek in. Er werd een comité 'Ondersteuning Református Universiteit' opgericht, onder leiding van E. Komdeur, voorzitter van de Nederlands Protestants Christelijke Schoolraad. Het comité bestaat uit leden van verschillende protestants-christelijke kerken. Zo heeft prof.dr. H.G. Geertsema uit Ede vanuit de Nederlands Gereformeerde Kerk zitting in het comité. Hij legt zich vooral toe op de inhoudelijke ondersteuning op het gebied van de theologie en de christelijke filosofie en ethiek. Daarnaast zijn ook docenten uit onze kring benaderd een bijdrage te leveren aan de inhoudelijke ontwikkeling van enkele studierichtingen. Het ondersteuningscomité is al deze zomer gestart met de fondsenwerving. Voor de opbouw van de Református universiteit is een half miljoen gulden nodig. De universiteitsgebouwen moeten gerenoveerd en ingericht met stoelen en banken, voorts moet er een internaat komen, een beurzenfonds, inhoudelijke ondersteuning vanuit Nederland, enz. Als eerste resultaat van de fondswerving kon het comité bij de opening van de Gáspár Károli Universiteit reeds f 100.000,- aanbieden. Daarnaast werden bijbels aangeboden en bijbelse dagboeken voor de studenten. In september heeft het ondersteuningscomité de kerkeraden van een aantal kerken aangeschreven, waaronder ook de Nederlands Gereformeerde, met het verzoek een gift te verlenen of te collecteren voor de

Gáspár Károli Universiteit. Als motto hanteerde het comité daarbij een tekst uit 1 Cor. 16:9. De woorden die Paulus daar uitspreekt ('Mij is een grote en krachtige deur geopend, en daar zijn vele tegenstanders') zijn in de huidige situatie van het Hongaarse protestantisme buitengewoon actueel. Zouden wij als kerken in het vrije en rijke Nederland, aldus schrijft het comité, met onze gebeden en hulpverlening niet naast de kerken in Hongarije moeten gaan staan? Mede door deze steun zal het mogelijk worden het vele jaren lang geestelijk geteisterde Oost-Europa een nieuwe impuls te geven tot eer van Zijn grote Naam.

Nadere informatie over de Gáspár Károli Universiteit is te verkrijgen bij drs. H. Wubs van ETI, Zuidsingel 1, Postbus 1492, 3800 BL Amersfoort, tel. 033 - 651272.

Noot

1. De 'Reformatus' kerk is de Hongaarse protestantse kerk die ten tijde van de Reformatie is ontstaan op basis van de leer van Calvijn. Deze kerk heeft in haar geschiedenis, in tegenstelling tot de kerk in Nederland, geen scheuringen of afscheidingen gehad.

G. Blijdorp, Vlissingen

Gaan we naar Spanje?

Zeer wel mogelijk dat na de natte en koude zomer ook 'Opbouwlezers' overwegen komende herfst of winter een aantal weken, of misschien maanden in Zuid-Europa, b.v. Spanje door te brengen. Logisch dat bij die overweging de vraag rijst waar kerkdiensten worden gehouden. Voor hen geef ik hieronder graag de nodige informatie.

1. Benidorm (Costa Blanca)

Iedere zondagmorgen wordt een dienst gehouden in Edificio 'Cervantes', aanvang 10.00 uur.

2. Denia (Costa Blanca)

Iedere zondagmorgen wordt een dienst gehouden in het 'Montgó Centro de Encuentros'. Aanvang 11.00 uur.

3. Fuengirola (Costa del Sol)

Iedere zondagmorgen in de Skandinavische Turistkerken, Edificio Maria del Carmen. Aanvang 9.30 uur.

4. Torremolinos (Costa del Sol)

Iedere zondagmorgen in het 'Holland Huis'. Aanvang 11.30 uur.

5. Santa Ponsa (Mallorca)

Iedere zondag in januari t/m maart wordt een dienst gehouden in de R.K. Kerk. Aanvang 16.00 uur.

6. Playa del Inglés (Gran Canaria)

Iedere zondag vanaf de 1e kerstdag t/m de 1e paasdag wordt een dienst gehouden in de Templo Eucuménico. Aanvang 16.30 uur.

7. Algarve (Portugal)

Iedere zondagmorgen vanaf 10 oktober t/m 1e paasdag wordt een dienst gehouden in restaurant 'Carrusel' in Praia da Oura (bij Albufeira). Aanvang 10.30 uur. In dezelfde periode ook een middagdienst in hotel 'Quarteira-Sol' te Quarteira. Aanvang 16.00 uur.

Voorgangers zijn o.m. predikanten van de N.-H. Kerk, Geref. Kerk en van Ned. Geref. zijde wordt tot nu toe medewerking verleend in de persoon van ds. J.M. Smelik die enkele maanden per jaar in Spanje werkzaam is. Komt wellicht bij u, en ook bij mij de vraag boven 'waar zijn onze andere emeriti'? Verder kunt u alle inlichtingen krijgen bij de Stichting 'Evangelisch Pastoraat onder Nederlanders in Spanje' E.P.N.S., secr. ds. C.B. Dekker, Zundertseweg 37, 4715 CH Rucphen, tel. 01654-1438.

J. Bouma, Kampen

Kinderen van één VADER

Herinnering

Bij het lezen van het boekje van ds. Moggré, met de bovenvermelde mooie titel, moest ik terugdenken aan mijn middelbare schooljaren, toen ik ook een boek las, waarin een kerkelijk konflikt werd beschreven. Het was het bekende boek van ds. G. Janssen, de Feitelijke Toedracht, waarin m.n. de kerkrechtelijke kant van de Vrijmaking werd beschreven. Ik was toen een jongen van een jaar of 16, en of ik het helemaal heb begrepen weet ik niet, het heeft in ieder geval wel grote indruk op mij gemaakt. De zaak waar het om ging (de zaaksgerechtigheid, zoals dat zo mooi heette) werd me helder en heeft me duidelijk gemaakt waarom wij thuis vrijgemaakt waren. Sterker nog, ik werd er zo waar trots op vrijgemaakt te zijn. Dit vrijgemaakte gevoel kreeg echter een flinke deuk, toen ik als middelbare scholier voor de eerste keer gekonfronteerd werd met de kerkelijke konflikten. Tegen de gangbare gewoonte in ging ik vanuit Drachten niet naar het gereformeerd onderwijs in Groningen, maar naar de christelijke HBS in Drachten. Niet omdat mijn ouders tegen gereformeerd onderwijs waren, integendeel zelfs, maar in het vertrouwen, dat het christelijk onderwijs nog goed was. We waren net uit het Gelderse naar Friesland verhuisd, toen mijn broer en ik rijp waren voor het voortgezet onderwijs. En waar wij woonden speelde de doorgaande reformatie niet zo'n belangrijke rol. Godsdienstonderwijs kreeg ik op de HBS van een vrijgemaakte dominee. Ds. J.F. Sollie die door zijn kerkeraad werd geschorst omdat hij samen wenste te spreken met de synodale kerkeraad ter plaatse. Wat in Groningen-Zuid speelde met ds. Van der Ziel, daar werden wij nu in het klein mee gekonfronteerd, en dat heeft me diep geschokt. Dat een dominee, voor wie je respect had, zomaar geen dominee meer mocht zijn.

Strijd, maar waarvoor?

Dat kwam allemaal weer boven bij het lezen van het boekje dat ds. Moggré heeft geschreven. Ook hier proef je de emotie, die door de kerkelijke strijd werd losgemaakt. M.n. hoofdstuk 10, over de gang van zaken in Kampen, laat zien hoe een konflikt buiten proporties kan groeien en onbeheersbaar gaat worden. Dan worden er zulke grote woorden gebruikt, zo zwaar religieus geladen, dat elke poging om het konflikt in de kiem te smoren, ten dode is opgeschreven. Terwijl in deze kerkelijke zaken het evangelie niet in geding was. Dat dit zo is blijkt uit het feit, dat bijna dertig jaar na dato, nu die geweldige scherpte wat aan het verdwijnen is, er weer toenaderingspogingen worden ondernomen, en er

toch meer blijkt te zijn wat verbindt dan wat scheidt.

De verslagen lezend in het ND over de laatstgehouden Generale Synode van de Vrijgemaakte Kerken en de bijeenkomsten van de ICRC blijkt er nu ruimte en aandacht gevraagd te kunnen worden voor zaken die in de tijd van de scheuring taboe waren. De verhouding tussen kerkverband en de plaatselijke gemeente, de plaats van de vrouwen in de gemeente, ruimte voor een andere confessie dan alleen de onze.

En ook van vrijgemaakte kant wordt hier en daar de aard van het konflikt op voorzichtige wijze relativeerd. Al kom je ook nog regelmatig artikelen tegen, zoals kort voor de vakantie in de Reformatie, waarbij de scherpte nog niet uit de lucht is.

De ware kerk

Prof. M. te Velde schreef een aantal artikelen over de ware kerk, onder de titel 'Drie of vier ware kerken?', waaruit ik de bekende geur opsnoef van het voorbijge verleden.

Wat mij daarin zo irriteerde was niet dat de ware kerktheorie nog zo springend bleek te zijn, maar wel het verhullende spreken erover. Vroeger wist je tenminste precies waar je aan toe was, het schema 'ware kerk – valse kerk' stond vast, nu wordt het ons wat genuanceerder uit de doeken gedaan, maar het oordeel is er niet minder om.

Nu niet meer valse kerk, maar scheurkerk of dwalende kerk, „tussen ware en valse kerk kan toch ook nog wel iets zijn, ook al wordt dat in de belijdenis niet genoemd”, zegt prof. Te Velde. Dat vertaal ik als 'toch een beetje vals'. Ik vind dat een typisch vrijgemaakt trekje, het moeten hebben van een oordeel over andere kerken om zodoende het eigen bestaan te rechtvaardigen. Het moet wel zo duidelijk aan het licht treden dat een kerk niet meer een kerk van Christus is wil je een kerk een valse kerk durven noemen. Dan moet wel heel nadrukkelijk de naam van de Heiland zelf in geding zijn.

Genuanceerd

Terug naar het boek van ds. Moggré. Ik heb veel waardering voor de wijze waarop hij een stukje kerkgeschiedenis beschrijft, een genuanceerd oordeel uitspreekt over de zaken, die mede ten grondslag hebben gelegen aan de buitenverbandstelling van onze kerken. Ds. Moggré schrijft niet op scherpe toon, ook niet veroordelend, ik vind hem zelfs mild naar de vrijgemaakte broeders toe, terwijl hij ook zelf onder de scheurmakers gerekend werd. Ik heb daar grote bewondering voor. Met betrekking tot het optreden

van Prof. J. Kamphuis in de kerk van Kampen, waarbij deze ds. J. Mulder uitmaakte voor een 'wolf in schaapskieren', klinkt zelfs pastorale bewogenheid door.

Aandringend op verzoening nu het nog kan, vanuit de geestelijke verbondenheid in Christus.

Op sympathieke wijze schrijft hij ook over Telder en Vonk, die het in vrijgemaakte kring nog altijd zwaar te verduren hebben.

Ook hier blijkt de concentratie op het centrum van de Schrift heilzaam te werken. Verschillen in uitleg van de Schrift moeten tegen deze achtergrond worden gewogen.

Zonder de verschillen tussen onze kerken en de vrijgemaakte te verdoezelen, staat voor ds. Moggré de geestelijke eenheid voorop.

Er is meer dat ons bindt dan wat ons scheidt. En dat heeft te maken met de eerbied voor de Schrift. De belijdenis dat de Bijbel het Woord van God is. Dat alleen de Schrift ons brengt bij de Eniggeborene des Vaders.

Bij alle waardering heb ik ook kritiek op dit boek. En dat betreft m.n. het eerste hoofdstuk. Wat de belijdenis en kerkorde aangaat is Moggré heel onbeveng. Ik vond dat verademend, ook al was het niet helemaal nieuw voor mij, ds. Moggré kennend. En dan formuleer ik het maar met eigen woorden: mensen, wij hoeven de kerk niet te bewaren, dat doet de Here Jezus zelf wel. Niet de belijdenis als een muur om de kerk heen, maar de Here zelf is een muur om zijn gemeente. En dat zelfde nuchtere oordeel komen we ook tegen in het hoofdstuk over het kerkverband en de kerkorde. „De onderlinge verbondenheid en gemeenschap der kerken is allereerst en voornamelijk een geestelijke aangelegenheid.” Die ontspannen houding mis ik wanneer ds. Moggré spreekt over de bijbel. Nu weet ik wel dat komt omdat ds. Moggré de belijdenis niet gelijk wil stellen met het Woord van God. Terrecht. „Bij het lezen van de Bijbel heb je met de HERE te doen. Zo ligt het niet bij het lezen van onze kerkelijke papieren. Dáárin ontmoeten we het 'amen' van de kerk” (blz. 32). Ik ben dat van harte met de schrijver eens.

Historisch betrouwbaar

Ds. Moggré begint zijn boekje met de Schrift. Eenheid tussen de kerken kan er alleen zijn, wanneer we Gods Woord geheel aannemen als Gods Woord. Daarbij legt ds. Moggré bijzonder veel nadruk op de historische betrouwbaarheid van de bijbel. Ik vind hem daarin te krampachtig. Ik deel zijn opkomen voor de historische betrouwbaarheid. Daar wordt weleens te gemakkelijk over heen gelopen, maar de weg waarlangs hij dit wil veilig stellen

acht ik niet juist. Met name brengt hij de historiciteit van Gen. 1-3 (en ook van Gen. 1-11) ter sprake. Deze hoofdstukken dienen als de toetssteen voor de historische betrouwbaarheid van heel de Schrift. „Wij moeten vasthouden aan de historische realiteit van Gen. 1-3 en Gen. 3 lezen zoals het zichzelf aandient, nl. als te behoren tot de toledoth (de geschiedenis, N. Vert.) van de hemel en de aarde, Gen. 2:4. In dit gedeelte hebben wij naar de duidelijke toledoth-geleding van het hele eerste bijbelboek, niet te doen met een ander literatuurggenre dan dat van het overige gedeelte van Genesis. Wie daar niet aan wil vergrijpt zich aan dit bijbelboek.” En in het slothoofdstuk pleit hij er voor om van beide kanten (ned. ger. en vrijg. ger.) te erkennen en te verklaren: „dat men van oordeel is dat Genesis 1-11 naar de klaarblijkelijke bedoeling van dit Schriftdeel in eigenlijke en letterlijke zin is op te vatten en de daarin meegedeelde gebeurtenissen en feiten zintuiglijk waarneembare werkelijkheden zijn.” Dit 'artikel' wil ds. Moggré plaatsen naast de belijdenis dat de Schrift het onfeilbare Woord van God is, de instemming met de belijdenisgeschriften en de aanvaarding van 'zekere ordnantiën' voor het onderling samenleven der kerken.

Een kritische noot

Ik geloof van harte dat de bijbel het Woord van God is, waarin de Here zich openbaart als onze Schepper en Verlosser.

Maar de formuleringen die ds. Moggré gebruikt zijn mij te benauwend. Dat aan de eerste hoofdstukken van Genesis een historische werkelijkheid ten grondslag ligt ben ik met hem eens. Maar is het ook naar de bedoeling van dit Schriftgedeelte om een feitelijk verslag van gebeurtenissen te geven? Terecht zegt ds. Moggré dat het boek Genesis volgens een bepaalde structuur is opgebouwd. Maar dat betekent m.i. niet meer dan dat Genesis 1-11 op knappe wijze is ingepast in het geheel van dit boek. Naar mijn indruk gaat het in de eerste elf hoofdstukken om meer dan een feitelijke weergave van wat er gebeurd is, er wordt op een samenvattende, profetische wijze gesproken over de tijd voordat God Abraham riep.

Een ander uitgangspunt bij de uitleg van dit machtige Schriftgedeelte moet ds. Moggré niet direkt typeren als een zich vergripen aan dit bijbelboek. Want wie zich vergript aan een bijbelboek vergript zich aan de Geest van God, de eerste Auteur van de Schrift. Ook onder ons zijn er die in hun uitleg van de Schrift niet te werk gaan volgens de uitgangspunten van ds. Moggré, maar die in hun verstaan van de

Schrift zich terdege willen laten leiden door de Geest van God. Ik vind het daarom onjuist een uitlegkundige methode tot onderdeel van het gemeenschappelijk belijden te maken. Wij moeten elkaar vinden in de belijdenis dat de bijbel het Woord van God is, zoals dat meer dan voldoende geformuleerd is in de belijdenisgeschriften, niet in een binding aan een exegetische methode.

Bij deze kritische kanttekening wil ik het laten. Ik kan het boekje dat een brug wil slaan tussen twee kerken die veel in elkaar kunnen herkennen, ze hebben immers met dezelfde vragen te maken, van harte ter lezing aanbevelen.

A.J. Moggré, Kinderen van één Vader. Van den Berg, Kampen. f 21,50

Novemberland

Na de roodbruine warmte van september, na van oktober 't zwaar en donker goud, keren de held're dagen van november met ijle geur van brandend turf en hout, van rijpe appels, rottend loof. Reeds koud worden de morgens in de kale velden waar raven, met de ondergang vertrouwd, de heerschappij aanvaarden; sombre helden die zich met nog somberder roepen melden. Op het vochtige land strijken zij neer waar zij op paarden en op honden schelden en zij voorspellen vorst en winterweer.

Koos Schuur
uit: Novemberland
opgedragen aan de Groninger Veenkoloniën

H. Algra, Den Helder

Gods leiding in ons leven (1)

Enkele maanden geleden verscheen een boek van Pieter van Kampen, dat bij mij nu al uit de band ligt. Paperbacks zijn niet altijd zo stevig, maar ik ben geneigd om deze keer de losbladigheid te wijten aan het feit dat het boek zo vaak op reis mee werd genomen. Ik raakte erdoor geboeid en wilde verder over de inhoud nadenken. 'Door Zijn hand' gaat over Gods leiding in ons leven. In 'Opbouw' besteden we in 2 nummers aandacht aan dit boek.

Brede oriëntatie

Wie publikaties van Van Kampen onder ogen krijgt, zal vaak het grote aantal citaten opvallen. Kennelijk kan hij putten uit veel parate kennis. Het hier besproken boek bevat 12 pagina's met bijna 100 citaten van en commentaren op uitspraken van schrijvers. Tevens is te zien dat Van Kampen zich breed oriënteert: klassieke gereformeerden, evangelisch georiënteerde auteurs, moderne filosofen en psychologen, joodse schrijvers, engelse auteurs, een songtekst van Simon & Garfunkel. Naast veel teksten uit de Bijbel vinden we citaten uit de koran en uit hindoeïstische bronnen. Ongetwijfeld zal de studie engels (in Utrecht en in Glasgow) en het werk voor 'I Abri en voor de EO Van Kampen geholpen hebben om zich breed te oriënteren.

Eerste beoordeling

Daarmee ben ik al tot een eerste beoordeling van het boek gekomen. Van Kampen beschrijft en beoordeelt de wereld niet vanuit een ivoren toren. Hij kent zijn bronnen en je kunt hem erop aanspreken. Een tweede reactie is dat je door alles heen proeft dat Van Kampen eerbiedig bezig is met de inhoud van de Bijbel. De Bijbel is bij hem geen voorwerp van wetenschappelijk onderzoek, maar de bron van waaruit hij probeert mensen uit te leggen van welke onschatbare betekenis het geloof in de Here Jezus is.

Een beetje griezelig?

Toch kan ik me voorstellen dat Gereformeerden schrikken als ze de inhoud van dit boek onder ogen krijgen. "Dit is een boek dat mensen aan het woord laat komen, die ook iets vertellen over hun ervaring met God, een God die hen in hun leven 'geleid' heeft" (11). Van Kampen heeft zich zelf ook de vraag gesteld of het niet erg pretentius is om een boek over dit onderwerp te schrijven (13). In zijn antwoord beroept de auteur zich o.a. op Augustinus, die in een ander verband zei niet alles beschreven te hebben, maar toch meende dat hij zijn bevindingen op moest schrijven, omdat het anders ón-vermeld zou blijven. Bovendien merkt Van Kampen op dat er in het Nederlandse taalgebied weinig materiaal is over het belangrijke onderwerp

van Gods leiding in het leven (14). Opvallend is tenslotte dat de auteur ook niet-Christenen uitnodigt om kennis te nemen van datgene wat in zijn boek naar voren wordt gebracht (15).

Vraaggesprekken

In het eerste deel van het boek (bijna 40 pagina's) vinden we vraaggesprekken met mensen die iets te vertellen hebben over Gods leiding in hun leven. Het eerste interview is met mevrouw A. Rookmaaker-Huiter. Ze ziet haar werk voor Redt een Kind als door God geleid. Maar: "Zo'n werk gaat niet zonder fouten. Daaruit blijkt al dat de Here ons niet iedere keer liet weten wat we moesten doen" (23). De heer A. van Frankenhuizen is insectenkundige in Wageningen geweest. Hij vertelt jarenlang in een moeilijke positie te hebben verkeerd, op een werkplek die niet bij hem paste. "Wat kun je God loven als Hij tot je zegt: Ik zal jou een plekje geven, waar je je helemaal thuis voelt" (28). Beide verhalen kun je typeren als: met dankbaarheid vervuld, met beide benen op de grond, het vertrouwen op God. Veel wonderlijker lijkt het verhaal van Jean Summerville en Jonathan Berry: over een ongehuwde moeder die haar zoon had afgestaan en hem vele jaren later terugvond.... Van Kampen is blij met het verhaal, maar hij is ook eerlijk: "Hoe komt het dat zij dat wel mee hebben mogen maken als een zaak van vreugde en anderen niet?" (32). Uit het vraaggesprek met de heer en mevrouw Bakker-Evasco blijkt dat je soms na jaren zoeken en bidden je plek nog niet gevonden lijkt te hebben. De heer Bakker stelt zichzelf hierbij veel vragen. Het feit dat dit vraaggesprek werd opgenomen laat zien dat Van Kampen (i.t.t. sommige andere auteurs) er niet op uit is om succesverhalen te schrijven. De weg is soms moeilijk begaanbaar. De volgende vraaggesprekken laten ieder op hun eigen manier zien dat mensen soms direct de ervaring hebben dat God hen leidt, maar ook dat mensen zichzelf op een dwaalspoor kunnen brengen. Van Kampen stelt aan het slot van diverse interviews indringende vragen aan de lezers. Hoe zit het met je gezonde verstand? Kun je over-geestelijk zijn? Mag je vragen naar een teken? Het zijn gespreksvragen die voor de hand liggen als je deze levensverhalen leest. De verhalen zijn authentiek, maar het leven van ieder persoon ziet er weer anders uit. Het is daarom goed dat Van Kampen na deze vraaggesprekken de Bijbel er bij pakt. Wat zegt Gods Woord ons over Zijn leiding in ons leven?

Bijbelstudie

Het tweede en grootste deel van het boek heet 'Bijbelstudie'. De titel is niet

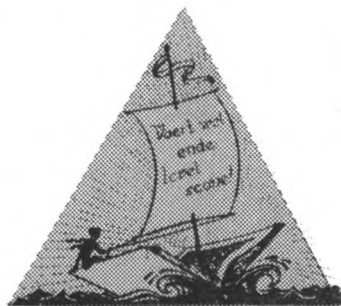
helemaal juist gekozen, want dit deel begint met de levensverhalen van Ambrosius, Augustinus en Calvijn. Na deze start schrijft Van Kampen dat het totnutoe in het boek ging over *ervaringen* van mensen. Is die ervaring geen verbeelding van mensen? (Feuerbach: geloof is het gevolg van menselijke projectie). Daarom gaat hij nu uitvoerig in op de boodschap van de Bijbel. Hij trekt dan als konklusie: "De vraag, of de Bijbel over Gods leiding spreekt, kunnen we ondubbelzinnig met 'ja' beantwoorden. De Bijbel spreekt inderdaad over Leiding als een objectief feit" (64).

Aan de hand van tientallen bijbelse geschiedenissen gaat Van Kampen vervolgens na wat er op grond van de Bijbel over Gods leiding gezegd kan worden. Het gaat hierbij niet alleen om de grote lijnen in de geschiedenis, God is op allerlei manieren in het individuele leven van mensen aan het werk.

Zonden in je leven

Van Kampen laat zien dat God met mensen in de Bijbel heel verschillende wegen ging. Het is zeker niet zo dat men altijd wist wat Gods wil was. Eén van de redenen waarom mensen niet Gods leiding kunnen ervaren is dat ze God buiten hun leven hebben gesloten. Dat kan als er een bepaalde zonde in het spel is. Van Kampen noemt daarbij konkrete zonden: mensen die zich bezighouden met occulte zaken (magie, spiritisme, astrologie), mensen die er wat betreft de huwelijksmoraal op los leven en mensen bij wie alles erop gericht is om maar zo rijk mogelijk te worden. Mensen die zich bezig houden met magische en occulte praktijken, met 'hoererij' en die in bezit worden genomen door de drang naar nog meer bezit bevinden zich buiten de grenzen van wat God toestaat. Het zijn zaken die expres tegen Gods heiligheid ingaan (82). Wie dit hoofdstuk 'los' leest, heeft de misschien de neiging om zich af te vragen of het feit dat je Gods leiding niet ervaart *dus* te maken heeft met een zonde in je leven (zo kan bij depressieve mensen die dwanggedachte post vatten). Misschien zou om pastorale redenen een 'nuancering' aan dit hoofdstuk toegevoegd kunnen worden. Overigens wordt later (vooral in het opmerkelijke 10e hoofdstuk) voldoende duidelijk dat Van Kampen de zaak niet omdraait. "Verwacht, als je Gods leiding zoekt, niet dat het *dus* allemaal heel soepel zal gaan" (158). Een volgende keer nog iets meer over dit bijzondere boek.

N.a.v.: drs. Pieter van Kampen, *Door Zijn Hand (Gods leiding in ons leven)*. Uitgave: Kok Voorhoeve/Kampen (Verbo Reeks) 1993, 250 pagina's, f 34,90.

Ex Libris

T. Hoekstra, Zwolle

Als een pleister van de rauwe huid

ALS EEN PLEISTER VAN DE RAUWE HUID verscheen al ongeveer een half jaar geleden. Het is een roman van Mance ter Andere en voor zo ver ik weet, is het boek in vier bladen besproken. Maar blijkens een interview in het Nederlands Dagblad stelt de schrijver er prijs op dat er nog meer aandacht aan geschonken wordt; we kunnen dat in Opbouw dus ook nog wel doen. Drie van de vier besprekingen waren overwegend positief; één bevatte nogal ernstige kritiek. En de reacties die ik van lezers heb gehoord, waren eveneens verschillend, van geestdriftig tot diep teleurgesteld.

De titel vinden we in het boek terug; de vader van de hoofdpersoon is een sterk dominerende man, vrijgemaakt-gereformeerd. „Zijn wet en ware leer hebben zich vertakt in de levens van de kinderen. Zijn bikkelharte waarheden – stenen tafelen. Ik heb me van zijn kerk ontdaan. Zijn adat heb ik me als een pleister van de rauwe huid getrokken. Het doet nog altijd pijn.” Toch dekt de titel het boek niet helemaal; er is meer aan de hand dan het zich los rukken uit een harde overheersing.

De hoofdpersoon is innerlijk onzeker, al lijkt hij soms een en al energie. Hij is bang dat hij zal falen en dat laatste doet hij dan ook inderdaad. De aandachtige lezer voelt het allemaal wel aankomen, er is veel voorspelbaar in de geschiedenis. Dat maakt dat er betrekkelijk weinig spanning in het verhaal zit, wat nog wordt versterkt doordat van achteren naar voren wordt verteld, van het einde naar het begin. We weten al gauw wat de afloop is en daarmee maakt de schrijver het zichzelf extra moeilijk: hij moet tóch de aandacht vast houden. Mijns inziens is dat niet voldoende gelukt.

Over een groot deel van het boek ligt een sfeer van onvrede. Je zult ook maar opgescheept zitten met een vader als hier beschreven wordt. En met zo'n geloof en zo'n ware kerk! Dat leidt tot een taalgebruik dat voor menige lezer nauwelijks toegankelijk is. Je moet eigenlijk aardig thuis zijn in het wereldje en de geschiedenis van de

vrijgemaakten om bepaalde dingen goed te begrijpen. Verder zijn er tamelijk veel zinspelingen op bijbelteksten of uitdrukkingen die in gereformeerde kring gangbaar zijn (geweest). Sommige konden zo bij Maarten 't Hart vandaan komen; ze roepen iets op dat wrang aandoet, een soort sarcasme dat grenst aan cynisme. Ik geef enkele voorbeelden. Vader zit in zijn vaste stoel. „De stoel van het hoofd der vrouw”. Een vergadering vindt plaats in „een kala sole gratia-consistorie. De muren boven de bruine lambrizering nog ouderwets gekalkt – zo was het altijd geweest, bewaar het pand. De moeder van Thomas heeft een beroerte gehad, met haar handen en voeten kan ze niets meer: „wat voor nut heeft dan nog een vrouw. Onbekwaam tot enig goed.” De aanstaande vrouw van Thomas viel bij zijn vader in de smaak: *Door had alles van een ware christen-gelovige: het stugge haar, het onbewerkte gezicht, de kwaliteit en de lengte van de rok.* Een bezwaar is: door dit soort taalgebruik wordt de mogelijke lezerskring erg beperkt. Ik stel me een lezer voor die niet in ons gereformeerde wereldje thuis is, wat moet die met dit boek beginnen? En dan heb ik het maar niet over de vraag wie nou gebaat is bij al die onvrede die ons uit deze roman tegemoet komt. Zoals over die ware kerk, daar is hij „uitgeknikkerd, met anderen en masse buiten het kerkverband gelazerd”.

Dat waren enkele opmerkingen in verband met het taalgebruik. Ik wil er nog aan toevoegen dat ik de Groeningse zinnen in het boek niet helemaal vertrouw; een goede controle had geen kwaad gekund. En ook hadden enkele lelijke drukfouten weggewerkt moeten worden.

Nog even iets over de compositie. De schrijver heeft zelf al aangevoeld dat die problemen oplevert. Er zijn twee ik-figuren: Thomas, de ex-onderwijzer en Mance, de schrijver. Er is ook een ietwat onduidelijke aangesproken persoon 'je' in het Thomas-gedeelte. Is dat de lezer of is dat Mance? In het (cursief gedrukte) deel dat van Mance afkomstig is, staat op blz. 156: „Ik heb een vaag vermoeden waar de fout zit: Ik ben vanuit mijn eigen chaos begonnen. De tweespalt zit waarschijnlijk in mezelf. Broddelwerk! Ben ik in staat om mijn schepselen aan mijn eigen haren uit mijn eigen chaos te trekken?” Nee, dat laatste kán niet! Die hele beeldspraak is scheef. En verder: elke schrijver begint vanuit zijn eigen chaos. Maar dan volgt de moeizame inspanning van het ordenen. Zie wat Aart van der Leeuw daarvan zegt in zijn gedicht 'de Smid':
*Vaak, als ik zit en arbeid, en de drang,
Die uit mijn hart wild kolkend op komt stuwen,
Rustig betoom, het rijm aan 't rijm doe huwen,
En zo het tuchtloze omdicht tot gezang...*

Tegen het einde vloeien de twee ik-figuren min of meer in elkaar over. Mance schrijft: „Ik zou Thomas zelf kunnen zijn. Misschien ben ik Thomas wel.” Maar dat is toch wel wat een té gemakkelijke oplossing. Nee, het is waar wat aan het slot staat: „In mijn schema klopt iets niet.”

Toch kan Mance ter Andere schrijven! Neem de fragmenten over Opa. Gaaf! Misschien liggen korte verhalen de auteur beter dan een roman?

Uitgever: Kok, Kampen. Omvang: 165 bladzijden. Prijs: f 34,50.

H. Algra, Den Helder

Broer en zus

Twee kinderen uit één gezin waren onder invloed gekomen van een religieuze groepering met de kenmerken van een sekte. Hun moeder maakte zich daar zorgen over. Ze belde de predikant van haar kinderen op en vroeg of iemand uit de gemeente met zoon en dochter zou kunnen spreken. De predikant liet er geen gras over groeien en bracht diezelfde dag nog een bezoek aan de zoon en de dochter. De gesprekken verliepen heel verschillend. Natuurlijk voelden de kinderen wel aan wie er achter dit bezoek zat. En de moeder kreeg het ook van haar beide kinderen te horen. De jongste belde spontaan zijn moeder op en zei: „Wat ben ik blij dat u iemand hebt gebeld. Daaraan kon ik zien dat u om me geeft!” Zijn oudere zus negeerde het initiatief van de moeder. Toen het later een keer ter sprake kwam, reageerde ze furieus. „Bent u helemaal gek geworden? Waar bemoeit u zich eigenlijk mee?” Een dochter en een zoon. Hetzelfde gezin, een vergelijkbare opvoeding, dezelfde ouders. De één interpreteert het initiatief van de moeder positief, de ander voelt zich direkt aangevallen. Terwijl de moeder hetzelfde bedoelde. Dat kan dus, in één gezin...

H. Boele, Ede

„Moslims voeren 'heilige oorlog' tegen christenen”

Ds. Oromo uit Zuid-Soedan

„Het Arabische noorden van Soedan voert een 'heilige oorlog' tegen ons christenen in het zuiden. Het belangrijkste doel van de meerderheid én de regering is ons te verdrijven en het land in bezit te nemen”. Dat zegt de 38-jarige predikant S. Oromo uit het Afrikaanse land Soedan. Momenteel reist hij door Europa om te vertellen wat er in zijn land gebeurt. Hij was ook in Nederland. Wie zijn verhaal hoort komt maar tot één conclusie: Er is sprake van etnische zuivering, dat het karakter van volkerenmoord aanneemt.

Het oplevend moslimfundamentalisme blijkt in Soedan zijn duizenden te verslaan. Sinds 1988 wordt er gevochten, worden er mensen gedood en is er een vluchtelingenstroom op gang gekomen. „In Soedan wonen 18 miljoen mensen, waarvan zes miljoen in het zuiden. Twee miljoen zijn in het land zelf op de vlucht en bijna één miljoen is naar landen zoals Uganda en Kenia gevlucht. Mijn gezin is ook in Kenia. Ik houd me schuil in het oerwoud”. De stad waar Oromo predikant van Africa Inland Church was – Torit – is door de regeringstroepen ingenomen. Wie gebleven is wordt volgens de predikant onderworpen aan een proces van islamisering. „Op school moet de Koran bestudeerd worden en er wordt zware druk op christenen uitgeoefend om moslim te worden. Wie het niet doet wordt bij de voedselverstreking overgeslagen of dermate getreiterd dat hij weggaat”. Teneinde de christenen hun bestaansbronnen te ontnemen worden aanzienlijke stukken land verkocht aan Arabische zakenlieden. De bewoners mogen dan in loondienst werken op het land waarvan ze vroeger eigenaar waren. Meisjes en vrouwen worden als slavin naar buurlanden verkocht.

Door het grote aantal vluchtelingen wordt een belangrijk gedeelte van het land niet meer bewerkt en dat zorgt voor een nieuwe plaag: Hongersnood. „Er zijn al veel mensen gestorven door gebrek aan eten”. Ook in de opvangcentra in Uganda is de situatie allesbehalve rooskleurig. Uganda is zelf evenmin rijk.

Bombardementen

Wie in het oerwoud blijft heeft niet zoveel last van de grondtroepen, die zich beperken tot het bezetten van de grotere plaatsen. Wel worden er regelmatig luchtbombardementen uitgevoerd op plaatsen, waarvan men vermoedt dat er Soedanezen zijn. „De regering van Soedan krijgt financiële en militaire steun uit andere Arabische landen”, zo zegt Oromo. Er is in het oerwoud weinig te eten, zodat men zich behelpt met vruchten. Toch worden er kerkdiensten gehouden, waarin ds. Oromo en anderen voorgaan. „We zingen en bidden in de

open lucht en we blijven dat doen, ondanks alles”. Ook in vluchtelingenkampen ontstaan nieuwe christelijke gemeenten, tegen de verdrukking in. Ondanks de zware druk houden de christenen in Soedan vol, zo stelt de predikant, die echter wél de (christelijke) wereld wakker wil schudden over de schrijnende situatie. „De mensen horen over Somalië en andere landen, maar nooit wat er in ons land allemaal gebeurt”.

Volgens de predikant is er maar één oplossing, die ervoor kan zorgen dat de tragedie een eind neemt. „Noorden en Zuid-Soedan moeten onafhankelijke landen worden. Maar dan moeten de Westerse landen wel iets doen, evenals de Veiligheidsraad. Er moet geïntervenieerd worden bij de regering van Soedan zodat het vermoorden van christenen ophoudt en er vrede komt. Waarom wordt er wel in Bosnië en Somalië ingegrepen en niet in Soedan?”, zo besluit ds. Oromo.

H. Algra, Den Helder

Een beetje jaloers?

Hij was helemaal vastgelopen. Het huwelijk stelde weinig meer voor, op het werk was hij uitgekeken, jongere collega's maakten sneller promotie dan hij. De kerk had hij al jaren geleden afgezworen. Al vanaf zijn 10e jaar zag hij voortdurend kans om zijn ouders te ontglippen. Toen hij een jaar of 15 was gaven zijn ouders de moed op, ze probeerden het niet eens meer. Nu zat hij in een crisis. Altijd het hoogste woord gehad, maar het leek erop dat hij een toontje lager ging zingen.

Op zijn zus had hij altijd kritiek gehad. Die was zo gelovig, daar moest je maar uit de buurt blijven. Toch bleek het leven van zijn zus en haar gezin hem ook een beetje jaloers te hebben gemaakt. „Zij hebben tenminste hun geloof, daar hebben ze steun aan”. Het klonk bijna als „Ik wou dat ik kon geloven”. Soms blijkt het leven van christenen op een onverwacht moment toch een getuigenis te zijn...

Reis door Turkije

(9)

P.C. van Wijk

Smyrna

We besloten dus om niet naar **Thyatira** te gaan. Toch wil ik iets over deze plaats vertellen. Er is een kerkruïne uit de 6de eeuw. Het is een grote kerk geweest en dus moet er ook een flinke christelijke gemeente zijn geweest. De brief aan de gemeente (Openb. 2 : 18 e.v.) laat duidelijk de goede en de verkeerde kant van de gemeente zien. Ik wil enkele regels citeren en ik doe dit weer aan de hand van de vertaling van Van der Waal in zijn boek over de Openbaring.

„Ik ken uw werken en de liefde en de geloofstrouw en het dienstbetoon en de volharding van u en uw werken, de laatste, – overvloediger dan de eerste.
Maar ik heb tegen u, dat gij laat begaan de vrouw Izebel, die spreekt van zichzelf als van een profetes, en onderwijst en verleidt Mijn dienstknechten...”

Johannes moet een zwaar waarschuwend woord laten horen. En in die waarschuwing worden dan alle gemeenten betrokken:

„En erkennen zullen al de gemeenten, dat Ik, Ik het ben, die naspeur nieren en harten en geven zal aan ulieden elk volgens ulieder werken.”

Ook de troost blijft niet uit; zij, die trouw blijven zullen een ster ontvangen van de vroege morgen.

We kwamen laat in de middag in Izmir (**Smyrna**) aan. We hebben daar weer een paar dagen rust gehouden – daarna zijn we nog een paar dagen aan de kust geweest in een klein vissersplaatsje – en we hebben er genoten van de prachtige boulevard, waar een mooi uitzicht is over de baai. Izmir is een stad met meer dan 2.000.000 inwoners. De plaats is belangrijk als handelsplaats. Er is een grote haven en allerlei schepen varen in en uit. In september wordt er een grote jaarbeurs gehouden, er is veel industrie tot scheepsbouw toe.

Er zijn ruime straten en pleinen, een prachtige boulevard, een breed strand,

kortom alles wat mooi en belangrijk is voor een moderne plaats.

Eigenlijk is Smyrna de eeuwen door een mooie plaats geweest. Voor een deel hebben nederlandse kooplieden hieraan nog meegewerkt. In het midden van de 17de eeuw werd de plaats het centrum van de nederlandse handel in het Middellandsezeegebied. De eerste handelshuizen waren al een jaar of 40 eerder opgericht. Het wonen van nederlanders had tot gevolg, dat er ook een kerkelijke gemeente kwam. In 1661 had de gemeente al een eigen predikant. Het was voor predikanten niet gemakkelijk om hier te werken. Over het algemeen waren de leden van de kerk welgestelde lieden, die contact hadden met allerlei handelslui in de stad.

Johannes schrijft in zijn brief aan de gemeente van Smyrna (Openb. 2 : 8 e.v.): „Ik weet uw verdrukking en armoede, hoewel gij rijk zijt...” De gemeenteleden toen hadden niet veel, waren arm, maar door hun geloof waren ze toch rijk. Met de gemeente eeuwen later (de 17de en 18de eeuw) was het andersom: ze waren rijk en toch arm. In zijn boek 'Gij kustlanden' heeft C. van der Waal een uitvoerig overzicht gegeven van de geschiedenis van de gereformeerde kerk in Smyrna. Het is de moeite waard dit eens te lezen. Belangstellenden kunnen mij bellen voor enkele fotokopieën.

Er was dus een gereformeerde gemeente in Smyrna en dus ook een kerkgebouw. En natuurlijk was er ook een kerkhof. Van der Waal vertelt in zijn boek, dat hij half Smyrna rond is geweest, voordat hij het kerkhof gevonden had. Het verging ons ook zo. Het was niet waar we dachten dat het was. Jaren geleden is het kerkhof nl. verplaatst en zijn de zerken naar het 'nieuwe' kerkhof overgebracht. Hier is een steen, waarop staat: „De alhier geplaatste zeventien grafstenen zijn overgebracht uit het voormalige nederlandse protestantse kerkhof (een letter te weinig – v.W.) Felemenk-Bahce te Izmir 2 september 1965”. Bij een aantal stenen is het opschrift niet meer te ontcijferen, maar bij een aantal uit de vorige eeuw is alles nog goed te lezen.

Het kerkhof is nu in de tuin van een klein Armeens kerkje, waar ook nog nederlandse diensten worden gehouden. De koster, die in de woning naast de kerk woont, vertelde ons van de moeite, die het kost om het als christen in deze grote plaats vol te houden. Dat was het trouwens ook al in de tijd, dat Johannes zijn brief schreef. K. Schilder schreef hierover in zijn boek 'De Openbaring van Johannes en het sociale leven' o.a.:

„Daar stonden ze dan, de verdrukten, de kleine zakenmensjes, die niets konden beginnen in een vreemde, vijandige omgeving, alleen maar, omdat ze 'de secte van de Nazarener' waren toegegaan.

In zulke ogenblikken zijn mensen 'moeilijke vertroosters’.

Wie tot zulke opgejaagde stakkers, terwijl ze naakt uitgeschud worden, komt met een troostgrond, die niet aan 'de zienlijke', doch aan 'de onzienlijke wereld' ontleend is, hoort dan ook zich vaak als kwezelaar vervloeken.

Tóch komt Jezus Christus zijn be-rooide volkje van 'kleine luyden' daar in Smyrna zó vertroosten...”

Als je in Izmir bent en daar genieten mag van veel goeds, is het goed dit woord van de Heiland niet te vergeten.

EH Basisjaar

Eerst EH dan Ir.

Ga je straks studeren aan hogeschool of universiteit? 'Doe' dan eerst het Basisjaar van de Evangelische Hogeschool. Da's een leerzaam jaar vol principiële vorming. Zonder de praktische vaardigheden te vergeten. Kortom: een jaar waar je als toekomstig ingenieur of doctorandus veel plezier van hebt. Interesse?

Vraag snel de studiegids aan!

Ja! Stuur mij de studiegids.

Naam: _____
Adres: _____
Postcode: _____
Woonplaats: _____
Bon opsturen naar:
EH, Postbus 957, 3800 AZ Amersfoort

evangelische
hogeschool

Principiële kwaliteit

J.M. Mudde

Kerkeraadsbeleid inzake relaties en relatievormen (1)

In het verleden is in onze kerkbladen herhaaldelijk geschreven over de reactie van de kerkeraad op samenwonen. Onlangs nog heeft ds. J. Bouma er over gesproken op de Vrouwencontactdag. Bij deze wil ook ik een duit in het zakje doen. Voor de kerkeraad van Enschede-Zuid heb ik een bezinningsstuk geschreven, dat hieronder in een uitgewerkte versie verschijnen zal. Hopelijk kan het dienen als een handreiking voor het gesprek in andere kerkeraden, en wie weet zelfs als handleiding voor kerkeraadsbeleid. Het handelt overigens niet alleen over de omgang met samenwonen, ook andere vraagstukken betreffende relaties en relatievormen krijgen de aandacht.

Basishouding

Bijna iedere kerkeraad – de ene frequenter dan de andere – stuit wel eens op relaties en relatievormen, waarvan je je afvraagt hoe ermee om te gaan. Hoe reageer je, als een gemeentelid verkering krijgt/trouwen wil met iemand die van God en kerk weinig moet hebben? Hoe ga je om met samenwonen en met seksualiteit in verkeringstijd? In dit bezinningsstuk wil ik op deze vragen ingaan. Niet in die zin, dat ik voor alle denkbare situaties met 'het' antwoord kom. Wie geregeld met deze zaken te maken heeft, weet dat elke situatie weer om nieuwe wijsheid vraagt. Wel hoop ik via dit bezinningsstuk mee te helpen aan het vinden van een basishouding, vanwaar we in voorkomende gevallen de goede toon, de juiste woorden kunnen vinden.

Oordeelsvorming noodzakelijk

Wanneer we te maken krijgen met samenwonen e.d., rijst allereerst de vraag: welk standpunt moeten we als kerkeraad innemen? Hebben we te maken met zaken waaraan niets verkeerd is, dan is verdere bezinning overbodig. Hebben we te maken met zaken die werkelijk niet in overeenstemming zijn te brengen met hoe wij de HERE kennen, dan ontkomen we niet aan de vraag hoe daar in de pastorale praktijk op in te gaan. Daarom eerst: hoe hebben we deze verschijnselen in het licht van de Heilige Schrift te beoordelen?

Vorig jaar heb ik hierover een boekje geschreven getiteld 'Kostbaar en kwetsbaar'. Daarin wordt gepoogd enige op de Bijbel gefundeerde voorschriften te formuleren, op zo'n manier, dat jongeren ervoor gewonnen worden. Kort wil ik hieruit één en ander samenvatten, hoewel daardoor, zowel in het aangeven van nuances, als het vinden van de juiste toon, verlies geleden wordt.

Geen ongelijk span

T.a.v. verkering/huwelijk met iemand die neutraal of afwijzend blijft staan tegenover de HERE en Zijn kerk, zijn verschillende Schriftgegevens van belang: Ex. 34:10-17; Deut. 7:1-6; Richt. 3:5-8; Ezra 9 en 10; Neh. 13; 1 Kor. 7:39; 2 Kor. 6:14vv. Drie zwaarwegende argumenten zijn er om geen vaste relatie met een ongelovige aan te gaan – hoe lief en sympathiek deze kan zijn! 1. Zo'n relatie staat je toewijding aan de Here in de weg. 2. Zo'n relatie staat je eigen geluk in de weg. 3. Zo'n relatie maakt de geloofsopvoeding van de kinderen een zeer moeilijke taak.

Verkeringstijd

T.a.v. omgang met seksualiteit in verkeringstijd zijn o.a. de volgende Schriftgegevens van belang: Gen. 2:24; Hooglied 4:1-5:1; Mat. 1:18-19; Mat. 5:27-32; 1 Kor. 6:9,10; Kol. 3:3-5. Uit deze gegevens blijkt, dat de lichamelijke eenwording van man en vrouw een prachtige gave van God is, die Hij echter bestemd heeft voor de tijd, dat ze officieel met elkaar getrouwd zijn.

Samenwonen

T.a.v. samenwonen zijn o.a. de volgende Schriftgegevens van belang: Ez. 16:1-8; Spr. 2:17; Mal. 2:14. Het huwelijk in de Schrift kent – ondanks enkele cultuurgebonden aspecten – een drietal vaste componenten, waaraan door samenwonen geen recht wordt gedaan:

1. Het huwelijk is een juridisch gebeuren, t.w. een officiële verbondssluiting. Aan samenwonen gaat geen verbondssluiting vooraf. De band tussen liefde en recht is doorgeknipt.
2. Het huwelijk is een publiek gebeuren, samenwonen meestal een privézaak. Samenwonen is een uiting van individualisme, het – al dan niet bewust – passeren van ouders, familie, kerk en samenleving.
3. Wie trouwen, gooien t.a.v. de blijvende trouw de deur in principe achter zich dicht. Wie samenwonen, laten de deur op een kier staan. Dit geeft aan de samenlevingsvorm een vrijblijvend karakter dan aan trouwen.

Strijdig met Gods bedoeling

Wanneer je alle Schriftgegevens op je in laat werken, moet de konklusie wel zijn, dat het aangaan van een relatie met iemand die niet gelooft, geslachts-gemeenschap in verkeringstijd én samenwonen behoren tot zaken, die strijdig zijn met Gods bedoeling voor ons leven.

Biblicistisch?

Nu kan ik me voorstellen dat sommi-

gen deze opsomming met een zekere weerzin lezen. Kil en zakelijk, bij het biblicistische af, wordt hier 'eventjes' op een rijtje gezet hoe het niet moet en hoe wel. Nogmaals wil ik wijzen op het samenvattend karakter van deze argumentatie. Vooral echter wil ik benadrukken, dat dit opkomen voor de Bijbelse voorschriften niets met biblicisme te maken heeft. Ten eerste geloof ik, dat de bijbelse kijk op relaties en relatievormen samenhangt met de grondwoorden van de Schrift: trouw en liefde. Ten tweede ben ik ervan overtuigd, dat de gemeente van Christus op deze punten werkelijk iets goeds te verdedigen heeft. Wanneer Gods Woord ons voorhoudt te huwen met een oprecht gelovige, dan is dat een lééfregel. Wanneer de volledige éénwording van man en vrouw geplaatst wordt binnen een huwelijksrelatie, is dat een lééfregel. Wanneer gepleit wordt voor een juridisch geregelde, publieke belofte van trouw, is ook dat een lééfregel. We hebben niet te maken met door de tijd achterhaalde tradities, waarvan de handhaving teruggaat op bot conservatisme, nee, de door God gewezen weg is heilzaam en wijs. Dat laat zich ook uitleggen. Maar daarover de volgende keer.

Schrift en pastoraat

Nog één opmerking betreffende het bijbelgebruik in dit artikel. We hebben de Schrift totnogtoe uitsluitend beluisterd om de regels te vinden die de HERE ons voorschrijft. Zó heeft Hij het bedoeld, dit is Zijn norm. De Schrift spreekt echter niet alleen normatief over de omgang van man en vrouw. In heel veel schriftdelen wordt over het leven gesproken, zoals het is. We lezen dat Juda een hoer bezoekt, Simson een Filistijnse trouwt, David overspel pleegt, Salomo een gigantische harem onderhoudt, een Samaritaanse vrouw reeds vijf mannen versleten heeft. Ook deze schriftgegevens zijn voor ons onderwerp van belang, echter niet zozeer voor de ethiek, de normbepaling, als wel voor het pastoraat. Ze helpen ons de goede houding te vinden tegenover hen, die met hun leven haaks op Gods gebod zijn komen te staan.

Puzzelhoekje

G. Wijkhuizen-van Vuuren

Op deze bladzijde staan 17 namen uit de bijbel.

Van elk van deze personen zijn bijzonderheden bekend.

In zowel de eerste als de tweede kolom staat iets waardoor deze persoon bekend is geworden.

Zoek de goede antwoorden bij die persoon en zet de letters die er achter staan op een rij. Je vindt dan een tekst uit de bijbel.

Voorbeeld: als we het over Adam hebben denken we aan het paradijs en eerste mens. Dat zou dan als gegeven staan. Probeer het maar. Succes.

Jozef	balling in Babel D	zendingsreizen E
Noach	jodin wordt koningin S	12 zonen, 1 dochter R
Jona	tweede koning Israël U	gedood door steentje T
Jakob	meesterdromer G	leidde Israël uit Egypte N
Daniël	eerst Christenhater H	verloochende 3x Jezus E
Salomo	melaatse legeroverste D	kreeg door raven eten D
Goliath	moest naar Nineve W	moest uit Ur trekken N
Esther	sterke richter O	onderkoning van Egypte O
Abraham	biezen kistje I	moeder van Jezus G
Naäman	betekent rots E	redt joodse volk van uitroeien T
Simson	zeer wijze koning O	7x wassen in Jordaan T
Mozes	bouwde een ark D	geen haren knippen T
Petrus	filistijnse reus D	opgeslokt door grote vis O
David	vriend van God A	1000 vrouwen U
Maria	stal vaderlijke zegen O	doodde reus Goliath W
Paulus	profeet I	regenboog S
Elia	vrouw van Jozef I	leeuwenkuil H

De oplossing van de vorige keer is:
1 = 8, 2 = Moria, 3 = Levi, 4 = varken en gier, 5 = Efraïm en Manasse, 6 = een kind, 7 = Moab, 8 = Stefanus, 9 = hij werd blind, 10 = de Heilige Geest.

**Dr. J. Stolk (eindred.),
Ik kan het zelf ...**(Christelijke opvoeding)
124 blz., f 24,50

ISBN 9050303250

Uitg. J.J. Groen en Zoon, Leiden

**Dr. W.H. Velema,
Mag ik sterven, moet ik leven?**

Een praktische en pastorale benadering rond de levensbeëindiging.

96 blz., f 17,50

ISBN 9023916786

Uitg. Boekencentrum, Zoetermeer

**Edith Geerars-Meywaard, e.a.,
Kiezen zonder spijt;
Moeder-zijn en werk.**

108 blz., f 19,90

ISBN 9023914589

Uitg. Boekencentrum, Zoetermeer

Kerkewerkagenda 1994

f 10,--

ISBN 9023907639

Uitg. Boekencentrum, Zoetermeer

**Bram Krol / Albert G.M. Muller
Er moeten meer gemeenten komen /
Gemeentestichting, het werkt.**

2 brochure, f 10,--

Uitg. Werkgroep Gemeentegroei, Gorinchem / VisNed, Alphen aan den Rijn

Te bestellen: 01830-27789 of 01720-32568

**Ulina Boersema, Mr. Marianne Daverschot; red: J.A. Kieft-Boersema
Het recht van de zwakste.**

Dilemma's rond levensbeëindiging van ernstig gehandicapte pasgeborenen.

72 blz., f 12,50

ISBN 9060648145

Uitg. Buijten en Schipperheijn, Amsterdam

**Dirk Zwart e.a.,
"Schrijven moeten wij" – over C.E.
van Koetsveld.**

Bloknoet, chr. lit. tijdschrift nr. 6, okt. 1993

84 blz., f 17,50

ISBN 907186457X

Uitg. Merweboek, Slidrecht

Red. adres: Noordsingel 51a, 3035 EJ Rotterdam, tel. 010-4666862

**Dr. K. Runia,
Notities over seksualiteit.**

80 blz., f 16,90

ISBN 902426961X

Uitg. J.H. Kok, Kampen

**Drs. Pieter van Kampen (red.),
Wit begint, zwart wint?**

Interviews

167 blz., f 24,90

ISBN 9060648048

Uitg. Buijten en Schipperheijn, Amsterdam

**Gerry Velema-Drent,
Wie droogt mijn tranen?**

Ex-prostituées vertellen hun verhaal.

85 blz., f 10,--

ISBN 9060648080

Uitg. Buijten en Schipperheijn,

Amsterdam i.s.m. Tot heil des volks, Amsterdam

**M. Assink,
Diaconaat met perspectief.**

Beleid, organisatie en praktijk van het diaconaat.

196 blz., f 24,95

ISBN 9060479793

Uitg. Oosterbaan & Le Cointre, Goes

**Drs. W.H. Dekker en drs. M.A. de Ronde,
Woorden hebben;**

Over levensbeschouwelijke conflicten.

150 blz., f 27,50

ISBN 9050303234

Uitg. J.J. Groen en Zoon, Leiden

**Dr. J. Douma,
Seksualiteit en huwelijk.**

Serie: Ethische bezinning, deel 6

168 blz., f 27,50

ISBN 9066511532

Uitg. Van den Berg, Kampen

**Dr. Kick Bras (sekr),
Herademing**

Tijdschrift voor Spiritualiteit en Mystiek

47 blz., f 12,50

Uitg. Marterlaan 14, 1216 EX Hilversum

Ab.: f 42,50

**Huub Oosterhuis,
Zolang er mensen zijn.**

100 liederen voor de eredienst.

160 blz., f 17,50

ISBN 9024289912

Uitg. Kok, Kampen / Altiora, Averbode

**Wim Ramaker,
Dichterbij kan ik niet komen.**

Een keuze uit zijn gedichten.

(Samenstelling: Mars B. van 't Veer)

81 blz., f 19,90

ISBN 9024285429

Uitg. Kok, Kampen

**In de komende
nummers**

M.R. van den Berg, De eerste en de laatste.

D. Holwerda, De omlijsting van 1 Cor. 14,34.35

Wilma Smienk-v. 't Hul, Haaksbergen

St. Aldates Church

Het afgelopen voorjaar waren mijn man en ik in de gelegenheid om een week naar Engeland te gaan. Het was een jarenlange wens van me om eens naar Oxford en Cambridge te gaan en dan zonder de kinderen.

Nu was het eindelijk zover en kon onze rondreis beginnen.

In het weekeinde aangekomen, viel ons oog op weg naar ons hotel op de aankondiging van een kerkdienst: 'Gods politics of heaven' en een oproep om de volgende dag een dienst in de Church of England te komen bezoeken. We besloten dat te doen.

Het werd een van de mooiste ervaringen van de hele week en dat is ook de reden waarom ik er hier over schrijf. In de krant las ik dat de secularisatie ook in Engeland meedogenloos toeneemt en dat m.n. de Anglicaanse kerk daar zwaar onder lijdt, niet in het minst vanwege de onderlinge verdeeldheid.

Daar was in deze dienst niets van te merken. We kwamen binnen in een volle kerk waar door een koor uit volle borst gezongen werd. Er was een stevige begeleidingsband met gitaren, piano, fluiten, viool, klarinet en een drumstel.

Links voorin de kerk zaten tientallen kleine kinderen op kleine stoeltjes, babies en peuters kropen vrolijk rond. Hun ouders zaten er vlak achter om in te kunnen grijpen.

Iedereen zong mee en er heerste een vrolijke ontspannen sfeer. Toen de kostenier zag dat we een plaats zochten loodste hij ons meteen helemaal naar voren zodat we het op de eerste rij goed konden aanschouwen. In de bank lagen twee liedboeken en een Bijbel klaar.

De dienst begon met veel zingen en de bekende dingen zoals de zegen en de groet. Verschil met ons was dat er steeds een samenzang of samenspraak was. Steeds opnieuw moest de gemeente gaan staan om actief deel te nemen aan de liturgie.

Vervolgens kwamen de kinderen aan de beurt. Een echtpaar met een gitaar kwam naar voren. De vrouw vertelde in eenvoudige bewoordingen over een jongetje dat omkwam in zijn speelgoed maar het zonde vond om het te gebruiken. Ook vriendjes mochten er niet mee spelen. Het gevolg was dat hij geen vriendjes meer had en zijn

speelgoed ongebruikt verging. Daarna een verwijzing naar de talenten en het gebruiken ervan.

Toen werd er een lied gezongen over dit onderwerp op een Lennon en Mc. Carthy melodietje, de tekst uitvergroot op een scherm via een overhead-projector. Vervolgens nog een lied en daarna gingen de kinderen naar crèche en zondagsschool.

Een gemeentelid las de tekst voor uit Mattheüs 22, de vraag van de Sadduceeërs over de vrouw met zeven mannen en zonder kind en van wie ze de vrouw zal zijn in de hemel. Er volgde een geweldige preek waarin eerst een heleboel informatie werd gegeven over het intellectuele leven van die tijd en m.n. het enorme verschil in opvattingen tussen de Farizeeërs en de Sadduceeërs, waarbij de laatsten niet in de opstanding uit de dood geloven en de eersten wel. De preek spitste zich toe op de vraag wie er belangrijker is, God of de wet. We weten allemaal wat Jezus hierop antwoordt en dat werd door de dominee uitvoerig toegelicht. Hij gaf vervolgens een prachtig beeld van het leven in de hemel waar alle bekende verhoudingen niet meer zullen bestaan omdat ze geen zin meer hebben. Het thema van de hemelse politiek sloeg op het feit dat God ons zijn wet en geboden heeft gegeven opdat wij zo 'hemels' mogelijk zullen leven.

Na de preek en weer een aantal opwekkingsliederen waarin God geprezen werd, werd er voorbede gedaan door een tweede echtpaar. Zij dankten God o.a. voor het feit dat Hij ons op aarde wel die menselijke verhoudingen zoals het huwelijk en gezin geschonken heeft, omdat wij hieruit zoveel vreugde mogen ontvangen.

Tenslotte volgde het Avondmaal. Ontroerd wees de dominee naar de tafel vol bekers en borden. Hij vertelde hoe dit het zichtbare teken van Gods verbondenheid en liefde voor ons was en dat Hij iedereen uitnodigde om van Zijn tafel te nemen. De dominee riep alle mensen op die gedoopt waren en hartelijk meelevende leden van hun eigen kerk waren, om aan het Avondmaal deel te nemen.

Wilde of durfde je niet dan kon je gewoon de schaal en beker doorgeven. Rij voor rij stonden de mensen op als ze aan de beurt waren en een ouderling kwam de beker en schaal brengen.

Natuurlijk werd er weer gezongen en toen werden we opgeroepen om de mensen om ons heen te begroeten met de woorden „peace be with you”. Alle mensen draaiden zich links en rechts en naar voren en achteren en kusten elkaar ook menigmaal. Dit was voor ons wel de vreemdste ervaring, maar wel een hele mooie. Ook ons werd hartelijk de hand geschud. Daarna de collecte en de zegen en weer zingen zingen zingen.

Het laatste lied was zeer ritmisch en deed sterk aan popmuziek denken. Daar stonden dan die 'stijve' Engelsen in hun regenjassen en tweedmantel-

pakjes te swingen en de Lord te prijzen. Ik kreeg tranen in mijn ogen. Bij het naar buiten gaan schudde de dominee ons hartelijk de hand en vroeg waar we vandaan kwamen. Hij wenste ons het allerbeste „God bless you both”. Buitengekomen keken we elkaar aan. De dienst had bijna twee uur geduurd.

De hele dag bleef deze sfeer ons bij. Wat een zegen om in een ander land te zijn en te ervaren dat daar ook christenen op hun eigen wijze God verheerlijken en wat waren er veel zaken waar wij een voorbeeld aan konden nemen. We vroegen ons oprecht af hoe een buitenlander het zou ervaren om in onze kerk te komen. Zou hem ook zo de hand worden geschud en zelfs een kus op de wang gedrukt? Zouden ook wij overkomen als een levende kerk van Christus? Achteraf bleek ons dat we een evangelisch gerichte dienst hadden bijgewoond en dat je in diezelfde kerk ook heel andere (orthodoxe) diensten kunt meemaken. De tegenstellingen liggen er nog scherper dan in bv. de Ned. Hervormde kerk hier.

Toen ik later de artikelenreeks over Gereformeerd en Evangelisch las kon ik me er in elk geval heel veel bij voorstellen.

Hierbij twee stukjes, die mij door een goede vriend werden toegezonden. Hij knipte ze uit de rubriek: 'Kerkvenster' van de Twentse Courant d.d. 9 oktober 1993. Hier volgt het eerste stukje:

Tijd

Pastor Jan van Hal in 'Pastoeaan', blad van de O.L. Vrouweparochie Hengelo: „Ik heb geen tijd”. Dat kun je nog al eens horen in onze jachtige tijd. Als iemand tegen mij zegt: 'Ik heb geen tijd', dan ervaar ik dat als pijnlijk. Ik voel me ook afgewezen. Want ieder van ons heeft toch 24 uur per dag de tijd! Als je zegt: 'Ik heb geen tijd' zeg je daarmee in feite 'Ik heb uiteraard wel tijd. Maar de tijd die ik heb besteed ik aan iets anders dat op dit moment belangrijker voor me is dan jij.' De mens die een beroep op je tijd doet zet je daarmee op de tweede plaats. Daarom probeer ik zelf dan ook nooit te zeggen dat ik geen tijd heb. Want ik heb altijd tijd. Het komt natuur-

lijk wel vaak voor dat ik een bepaalde tijd al aan iemand anders heb beloofd of voor mezelf bestemd heb. Dan moeten we met elkaar overleggen hoe of we samen een andere tijd kunnen vinden. Ik vind dat we altijd tijd voor elkaar moeten hebben. We krijgen die immers zelf ook gratis en voor niks! Door tijd te geven aan je medemens geef je iets heel kostbaars van jezelf aan hem of haar."

Dit artikeltje uit R.K. kring is ontdekkend en beschamend. Het roept ons op tot nadere bezinning. Juist het medemenselijk aspekt wordt in dit verband terecht belicht. God geve ons allen de nodige fijngevoeligheid ook in onze woordkeus ten opzichte van onze naasten!

Onthutsend

J. Vonhof in 'De Karkesproake', blad van de hervormde gemeente en gereformeerde kerk in Hellendoorn, over het omstreden medische programma 'Op leven en dood' van de NCRV: „Het onthullende en onthutsende van dit programma vond ik echter hoe er over leven en dood werd gesproken; en het grote vertrouwen, dat in de medische macht werd gesteld. 'Op leven en dood' staat blijkbaar gelijk met 'wel of niet een medische behandeling ondergaan'. Je kunt je evenwel afvragen waar God in dit alles is gebleven. Heeft Hij nog iets met het leven en het sterven van mensen te maken? Licht het oordeel over ons leven in Zijn hand of in de handen van het publiek in een tv-studio? Ik stel de vragen wat overdreven, maar het geeft wel aan wat ik bedoel. En: wat is leven eigenlijk? En wat voor houvast hebben mensen, die ongeneeslijk ziek zijn en die niet meer behandeld kunnen worden. Is het een taboe geworden om te spreken over een hiernamaals; over hemel en hel; over je geborgen weten in de handen van de Here God; over het oordeel van de Rechter, die ook de Redder blijkt te zijn. In het t.v. programma kwam er in ieder geval niets van naar voren; daar werd 'leven en dood' afgegrensd tot de ruimte van een operatiekamer. Dat vond ik pas echt onthutsend."

Dit is het tweede stukje. Wij mogen dankbaar zijn voor de vooruitgang van de medische wetenschap en ondervinden daar het nodige profijt van. Je moet maar behoorlijk ziek zijn en geen horizontaal uitzicht meer hebben en het overkomt je, dat via een medische behandeling een nieuwe weg wordt gebaad waardoor je misschien nog ettelijke jaren kunt leven. Dat is een zaak waarvoor je de HERE dan niet genoeg dankbaar kunt zijn! Maar je kunt ook zo eenzijdig met leven en dood bezig zijn, dat God nergens meer in je verhaal voorkomt. Dan is de mens het, die het beslissen en maken zal. Dan zitten we op de verkeerde toer. Want dan ontvangt God niet de Hem toekomende eer en leveren we tevens geen bijdrage aan de

geloofsbeleving van de ander. Dan bevorderen we de hedendaagse Godloze cultuur. De HERE beware ons ervoor!!

Enschede

O. Mooiweer

Ned. Geref. Kerk van Baarn e.o.

De kerkeraad heeft een beroep uitgebracht op drs. J. de Jonge, predikant van de gemeente Hengelo (O).

Landelijke ouderlingenconferentie (2e plaatsing!)

Op zaterdag 6 november a.s. zal de Landelijke Ouderlingenconferentie worden gehouden. Spreker is: dr. A. Van der Dussen. Met medewerking van drs. P. van Kampen zal hij het onderwerp 'De ontmoeting met evangelische christenen' inleiden, met name vanuit een praktische invalshoek op het pastorale vlak.

De conferentie, waar, naast de doelgroep, ook andere ambtsdragers en belangstellenden van harte welkom zijn, zal worden gehouden in Conferentieoord 'Ons Centrum', gelegen aan de Traay 299 te Driebergen-Rijsenburg. Vanuit het station Driebergen: buslijn 56.

Ontvangst met koffie 09.30 uur en einde 16.00 uur.

De kosten bedragen f 20,- per persoon en kunnen worden overgemaakt op postbankrekening 65940, ten name van Landelijke Ouderlingenconferentie Ned. Geref. Kerken, p/a Statensingel 110c, 3039 LS Rotterdam.

Adreswijziging

Het adres van de Raad van Toezicht en Advies Theologische Studiebegeleiding luidt thans:

p/a de heer G. Alkema, Beemdgras 4, 2411 DX Bodegraven.
Tel.: 01726-18 040.

Feestelijke opening Ned. Ger. Kerk te Nunspeet

De gemeente nam op vrijdag 1 oktober in een feestelijke dienst het nieuwe kerkgebouw aan de Mr. Drostweg officieel in gebruik. Het gebouw is de voormalige brandweerkazerne van Nunspeet.

Met dit onderkomen beschikt de gemeente over een ruime en lichte kerkzaal en functionele vergaderruimten.

De bouw van de kerk was mede mogelijk dankzij de inzet van veel vrijwilligers.

In zijn openingstoespraak stond de voorzitter van de kerkeraad, de heer De Ridder, stil bij psalm 6. Door Gods goedheid mogen we bouwen aan het gemeente zijn, aldus De Ridder. Dit gebouw is daar een uiting van. In een dienst waarin het loven en danken van God centraal stond, voerden vervolgens de heren De Rooy en Sollie het woord.

De heer De Rooy ging – als voorzitter van de bouwcommissie – in op de voorgeschiedenis van de kerkbouw: de voorbesprekingen, aankoop en verbouwing. Een uiterst enerverende periode waarin duidelijk werd dat de gemeente over veel talent en werklust beschikt. Elk vrij moment en elke zaterdag werd er gewerkt. En bovendien werd in talrijke acties zoals bij huisconcerten, de verkoop van kerststukjes en een fancy fair geld ingezameld. Over de saamhorigheid in de gemeente merkte De Rooy op: Het geeft een band om elkaar in laarzen en overall te ontmoeten in plaats van in het zondagse pak.

Taco Postuma en Ad Wiebenga overhandigden vervolgens de sleutel van de nieuwe kerk aan de kerkeraad. De heer Sollie lichtte de gang van zaken tijdens de bouw toe. Hij bedankte de vele vrijwilligers voor hun inzet. Dat Sollie zelf als bouwkundige het leeuwedeel voor zijn rekening had genomen, werd duidelijk uit de woorden van De Ridder. Hij bood Sollie dan ook namens de gemeente een geschenk aan.

Bouwmeester

Ds. Dekker koos voor zijn overdenking het schriftgedeelte uit Hebréeën 3:

„Zijn huis zijn wij, indien wij de vrijmoedigheid en de hoop, waarin wij roemen, vasthouden."

Een gemeente is een gemeente, niet dankzij menselijke inspanningen, maar door Gods goedheid. Een eigen kerkgebouw is geen doel op zich maar moet een huis zijn waar God wil wonen. De gemeenteleden moeten zelf een huis zijn.

Als we Christus zien als de grote bouwmeester dan roemen we in de hoop dat het huis van Jezus Christus eenmaal in heerlijkheid voltooid zal zijn, aldus de predikant.

Felicitaties

Burgemeester De Kovel van Nunspeet feliciteerde de gemeenteleden met hun 'brandweerkerk'. De brandweer blust vuur maar u moet het vuur gaande houden. De brandweer rukt alleen bij alarm uit en een gemeente is meer dan crisispastoraat. Namens de regio Harderwijk voerde ds. Lagerwaard het woord. Het trof hem dat voor in de kerk het avondmaalstel bij een geopende bijbel stond. Een prachtige symboliek die heenwijst naar het verzoeningswerk van Christus.

De regio wenst u toe dat u als gemeente actief bent en dat in uw huis de zon van het evangelie straalt, aldus Lagerwaard.

Ten slotte sprak ds. Versteeg namens het Convent van predikanten. Houd de drempel laag zodat mensen gemakkelijk bij u binnenkomen. Jezus leerde in de synagoge en vanuit een vissersboot. Blijf dan ook dicht bij de mensen en dicht bij God, hield de predikant zijn gehoor voor.

Open huis

Op zaterdag 2 oktober hield de gemeente open huis in het nieuwe kerkgebouw. Buurtgenoten en andere belangstellenden kwamen een kijkje nemen. In een ontspannen sfeer met koffie en cake bleek dat velen graag van deze gelegenheid gebruik maakten. De drempel is laag, ook dankzij de uitstekende voorzieningen voor gehandicapten.

De Nederlands Gereformeerde Kerk van Nunspeet beschikt over een kerkgebouw dat zeker een felicitatie waard is. U bent van harte welkom in de erediensten, 's zondags om 9.30 en 17.00 uur.

Kort verslag regio Kampen

Wij citeren uit het Kort verslag van de regio-vergadering van de regio Kampen gehouden op 7 oktober 1993 te Emmeloord ondermeer het volgende:

Zeewolde: van wijkgemeente naar zelfstandige kerk

De kerkeraad van de Chr. Ger. Kerk/Ned. Ger. Kerk van Almere vraagt advies inzake de voorgenomen instituering van de wijkgemeente Zeewolde tot zelfstandige kerk. Dit omdat de leden in Zeewolde het voornemen hebben zich als zelfstandige gemeente bij het kerkelijk verband van de Nederlands Gereformeerde Kerken te voegen.

Namens de Regio spreekt de praeses zijn dankbaarheid uit over de groei naar zelfstandigheid in Zeewolde. De Regio geeft graag haar volle steun aan de instituering tot Ned. Ger. Kerk van Zeewolde, die zal plaatsvinden op 2 januari 1994 onder leiding van Almere om 14.00 uur te Zeewolde.

De Regio geeft in beginsel een positief advies inzake financiële steun voor Almere en Zeewolde via de Kommissie Steunbehoevende Kerken.

Preekconsent br. J. Kloosterman

Het preekconsent van br. J. Kloosterman wordt met een jaar verlengd.

Verkiezing afgevaardigden Landelijke Vergadering '94

Als afgevaardigden naar de Landelijke Vergadering van Apeldoorn worden aangewezen als *primi*: ds. P.J.H. Krol (Kampen), ds. H.J. Zuidhof (Marknesse/Zwartsluis), K. Kuiper (Kampen) en A. Kadijk (Dronten); als *secundi*: ds. J.J. van Es (Urk), H. Kerpel (Kampen), G.C. Romeyn (Lelystad), H.C. Vos (Dronten).

Stichting Evangelische Toerusting Afrika (Ev.T.A.)

St. Ev.T.A. sluit werk Ds. Westerkamp in Rwanda af en begint nieuwe projecten.

De St. Ev.T.A. is indertijd opgericht om het werk van Ds. Westerkamp in Afrika mogelijk te maken. Zo juist heeft Ds. Westerkamp intrede gedaan in Houten. Wij zijn dankbaar dat hij met al zijn ervaring in Afrika onze kerken nu in de eerste lijn kan dienen.

Het werk van de St. Ev.T.A. zit er daarmee nog niet op. Al gedurende geruime tijd gaan jaarlijks twee predikanten een maand les geven aan de evangelische theologische faculteit voor Franstalig Afrika in Bangui. U heeft al vele malen van hun ervaringen kunnen proeven door middel van hun beschouwingen in Opbouw. Dit werk gaat onverminderd voort.

Tevens zijn er twee soortgelijke projecten aangemeld. Allereerst is gevraagd of Ds. R.d. Dussen in januari a.s. een cursus wil geven aan de faculteit waar Ds. Westerkamp en zijn vrouw hebben gewerkt. Het lijkt er dus op dat onze samenwerking met de kerken in Rwanda in een andere vorm wordt voortgezet. Ook zijn we heel blij met een derde project, dit keer in een Engels-talig land. Wij hopen dat in januari a.s. Ds. Mudde en Ds. Gerkema een intensieve cursus kunnen gaan geven aan een bijbelschool in Calcutta, India, waarmee de kerk van Breukelen nauwe contacten onderhoudt.

De korte cursussen blijken in een grote behoefte te voorzien. Het is hartverwarmend om te zien dat men niet slechts om docenten vraagt, maar ook om herhaling van cursussen. De lesstof slaat aan! Hiermee krijgt ons werk een verrassende wending. De toegenomen mobiliteit in de wereld maakt andere vormen van zendingswerk mogelijk. Daar komt bij dat de lesperiodes voor de betrokken predikanten ook een inspiratiebron in hun dagelijkse werk zijn. We hebben dat aan hun artikelen in Opbouw kunnen merken en het werkt ook door in de gemeenten.

Voor de afbouw van het werk van Ds. Westerkamp zijn nog giften nodig. Belangrijker nog zijn giften voor het project te Bangui en de nieuwe projecten in Butare en Calcutta. Mogen wij op uw milde gave rekenen? Giro 9710 St. Ev.T.A. te Ommen. Bank rek.nr. 33.03.03.724, RABO-bank te Ommen. St. Ev.T.A., Secr.: Houtlaan 13, 2334 CJ LEIDEN.

Stagg, Stichting voor ambulante geestelijke gezondheidszorg van de Ned. Geref. Kerken, v/h Jeugdzorg en Maatschappelijk Werk

Op verzoek is de Stagg graag bereid informatie te geven over haar werk op

gemeenteavonden of kerkeraadsvergaderingen. Voor een afspraak kunt u bellen met het bureau van de Stichting te Houten. Tel.: 03403 - 77 071.

Ned. Geref. Kerk van Amstelveen

Het adres van de diaconie luidt thans: de heer C. Camfferman, Rembrandtweg 501, 1181 GR Amstelveen.

Verslag regio Schiedam

Wij citeren uit het Persverslag van de regiovergadering in de regio Schiedam, gehouden op 23 september 1993 te Rotterdam-Overschie ondermeer het volgende:

De afvaardiging naar de Landelijke Vergadering 1994 komt aan de orde. Als afgevaardigden worden in alfabetische volgorde benoemd: *primi*: br. J. Bernard; ds. H.J. Bruins; br. J. Hordijk; ds. C.A.A. Struik. *Secundi*: br. J. de Geus; br. J.F. Koen; ds. G. de Lange; br. J. van Ravens. *Terti*: ds. L.G. Compagnie; br. J. Drop; ds. H. Smit. In dit verband wordt verder afgesproken dat er een extra vergadering van de regiokerken wordt belegd. Daarin zal door de afgevaardigden naar de L.V. namens hun kerkeraden, de gedachten die ten aanzien van diverse zaken bestaan en op de L.V. aan de orde komen, worden besproken, zodat de broeders de gevoelens die binnen de regio leven in hun beoordeling kunnen betrekken. Deze vergadering zal worden gehouden op 7 december 1993 te Schiedam.

Vervolgens komt aan de orde hoe we om moeten gaan met vooral jongelui, die langzaam aan de wekelijkse samenkomsten van de gemeente niet meer bezoeken.

Opgemerkt wordt, dat de eerste taak bij de ouders ligt. Daarnaast heeft de gemeente en de kerkeraad ook een belangrijke taak. Het tijdig onderkennen van de problemen is belangrijk. In de gemeenten wordt hieraan op verschillende manieren aandacht geschonken.

In een algemene bespreking wordt van gedachten gewisseld wat de goede methode is om deze jongeren te benaderen. Een algemene regel is niet te geven. Een vertrouwensbasis is essentieel. De grondhouding moet zijn: de liefde voor de schapen. De gemeente moet meer bij deze zaak betrokken worden en een actieve rol vervullen. Ds. Struik deelt mee, dat Schiedam bezig is met het verwerken van een enquête, die in de gemeente gehouden is over het onderwerp 'gemeenteopbouw'.

Verslag regio Arnhem

Wij citeren uit het Persverslag van de vergadering van de Ned. Ger. Kerken regio Arnhem, dd. 14 okt. 1993, in de Tabernakelkerk te Apeldoorn ondermeer het volgende:

De kerk van Nijmegen meldt de goedkeuring van de Commissie Steunbehoevende Kerken om tot beroeping

over te gaan van een part-time predikant.

Hierna volgt het examen voor het verkrijgen van preekconsent, aangevraagd door br. G. van Dijk.

De bespreking van het examen geeft een gunstig beeld te zien. Br. van Dijk wordt medegedeeld dat hij het examen met goed gevolg heeft afgelegd. Desgevraagd erkent br. Van Dijk de volledige Heilige Schrift en stemt in met de Belijdenis.

De kerk van Nijmegen vraagt aandacht voor de vacature van ds. De Vries. Voor een halve deeltijd wordt een predikant gezocht; kan de tweede helft gevuld worden bij andere kerken in de regio? De Christelijke Gereformeerde afgevaardigden melden positieve reacties van hun classis inzake het waarnemerschap.

Diaconieën Rotterdam

De diaconie van de Ned. Geref. Kerk Wijk Oost, secr. L. van Wolfswinkel, Gratamastraat 6 te Rotterdam, tel.: 010 - 420 2437 en de diaconie van de Chr. Geref. Kerk Rotterdam centrum Wijk Alexanderpolder, secr. J. van Boven, Raaigras 49 te Rotterdam, tel.: 010 - 420 2103 zijn in september jl. gaan samenwerken in het kader van de samenwerking NGK en CGK te Rotterdam Oost/Alexanderpolder, welke daarvoor de naam Samenwerkingsgemeente Alexanderpolder heeft aangenomen.

De betreffende diaconieën hebben nu één centraal postadres, dat als volgt luidt: Diaconie Samenwerkingsgemeente NGK en CGK te Alexanderpolder, postbus 8711, 3009 AS Rotterdam. Verzocht wordt deze adreswijziging in uw adressenbestand te verwerken. Voorzover voorheen afzonderlijke stukken aan beide diaconieën werden gezonden, kan nu volstaan worden met het verzenden van één exemplaar.

Basisvorming en onderwijsvernieuwing

Brochure kind en New Age

In het oktobernummer van het christelijk onderwijsblad BEZINNING is uitvoerig aandacht besteed aan de identiteitsaspecten van de basisvorming, een vernieuwing van het voortgezet onderwijs die in het eerste leerjaar is begonnen in augustus 1993. De basisvorming heeft de bezinning op de relatie tussen identiteit en de leerstof weer op gang gebracht. Vele vragen zijn gerezen voor ouders, leerkrachten en schoolbestuurders die een duidelijk christelijke identiteit willen handhaven. Welke invulling wordt aan dit vernieuwde onderwijs gegeven, wat is veranderd in de leerstof en de inhoud van de schoolboeken. Wat zijn de gevolgen voor vakken als godsdienst en geschiedenis? Ook de mogelijkheden die de basisvorming biedt voor een profilering van duidelijk christelijk onderwijs komen aan de orde. Dit themanummer kan besteld worden door f 3,00 over te maken op girorekening 2.974.437 van adm. BEZINNING te Amersfoort o.v.v. *basisvorming*. In november verschijnt een brochure met als titel 'Het kind en New Age'. In deze brochure wordt de invloed van occulte ideeën in de wereld van het kind behandeld. Onder invloed van de sterk opdringende ideeën van de New Age-beweging krijgen kinderen in stripverhalen, kinderboeken, spelletjes, speelgoed, TV-series en tekenfilms hoe langer hoe meer te maken met magische energie, stralenkransen, hypnose, toverkrachten, spiritistische instructies en andere occulte verschijnselen. Aan de orde komt waarom deze occulte verschijnselen in strijd zijn met de Bijbel en hoe ouders hun kinderen die in aanraking komen met deze zaken kunnen begeleiden en geestelijk toerusten. In de brochure wordt ook een kort overzicht gegeven van de ideeën van de New Age-beweging waarvan de aanhangers op alle levenssterreinen proberen de geesten te beïnvloeden. Deze brochure kan besteld worden door f 5,00 over te maken op girorekening 2.974.537 van Adm. BEZINNING te Amersfoort. Het Centrum Voorlichting Christelijk Onderwijs, uitgeefster van BEZINNING, is gaarne bereid op een ge-

meenteavond een lezing te verzorgen over onderwerpen als New Age, occultisme, de bijbelkritiek, geloofsopvoeding en kerkverlating, de nieuwe theologie, islam en christelijk geloof. Inlichtingen bij het secretariaat: tel. 03420-14479.

De Wittenberg houdt open huis

De Wittenberg, Christelijke Hogeschool en Toerustingscentrum, houdt Open Huis op vrijdagavond 19 november aanstaande.

Als je geïnformeerd wilt worden over één van de opleidingen van De Wittenberg in Zeist, voorheen Reformatische Bijbelschool, ben je vanaf 19.30 uur van harte welkom voor een kop koffie. Om acht uur begint een afwisselend programma met o.a. een introductieles, een rondleiding en een bijdrage van enkele (oud-)studenten over de dagopleidingen van De Wittenberg:

- HBO voor godsdienstonderwijs, missionair en pastoraal werk. Sinds juli 1993 is deze HBO-opleiding door het rijk erkend.
- Vormingsjaar
- Opleidingsjaar Zending en Evangelisatie.

Ook is het mogelijk een dag mee te lopen en zo kennis te maken met het leren en leven op De Wittenberg, met het lesprogramma, de studenten, docenten en stafleden. Bel even voor een afspraak.

Adres: Krakelingweg 10, 3707 HV Zeist. Telefoon: 03404-24166.

Het Woord voor de Wereld

KORTE CURSUS OP DE WITTENBERG Deze cursus is vooral gericht op het lezen van de Bijbel met niet-christenen. Aan de orde komen:

- De basis waarop we met andersdenkenden bijbelstudie doen.
- Een bijbeltekst lezen vanuit het perspectief van een niet-christen.
- Oefenen in het voorbereiden van een bijbelstudie.
- Het opzetten en begeleiden van een ontdekkingsbijbelstudiegroep met geïnteresseerde niet-kerkelijke mensen.

Een cursus over christen-zijn temidden van de vele andersdenkenden die we ontmoeten op ons werk, in onze vrije tijd of binnen ons gezin. Vanuit een bijbels-theologische fundering wordt sterk toegewerkt naar de praktijk.

De cursus wordt gehouden op 10, 17 en 24 november 1993 op De Wittenberg te Zeist. Aanvang: 19.30 uur. Kosten: f 85,- per persoon, f 150,- per echtpaar.

De avonden worden verzorgd door stafleden van De Wittenberg. Op de tweede avond is er als gastspreker een staflid van IFES-Nederland.

Voor meer informatie en opgave: Kra-

kelingweg 10, 3707 HV Zeist. Telefoon: 03404-24166.

Evangelisatiecursus 'Mee-delen'

De IZB (Hervormde Bond voor Inwendige Zending) en De Wittenberg (Chr. Hogeschool en Toerustingscentrum) bieden samen een cursus aan voor evangelisatiecommissies, diakonale werkgroepen, ambtsdragers en gemeenteleden die een taak of interesse hebben in het evangelisatiewerk.

Met de cursus wordt beoogd elkaar te bemoedigen en te motiveren vanuit Gods Woord, de deelnemers bewust te maken van de drempels in de omgang met andersdenkenden, verschillende werkvormen aan te reiken en vaardigheden aan te leren. De cursus bestaat uit vier avonden die als gemeenschappelijk thema 'Mee-delen' hebben.

De cursus wordt gegeven in:

- **Gorinchem;** maandagavond 8, 15 en 22 november 1993.
- **Nieuwkerk a/d IJssel;** dinsdagavond 9 en 16 november 1993.

De avonden duren van 19.45 - 22.00 uur. De kosten voor de hele cursus zijn f 30,- incl. cursusmateriaal en koffie. Het volledige programma voor de avonden is te vinden in een folder. Die kan worden aangevraagd bij het bureau van de IZB, waar ook aanmelding kan plaatsvinden. Adres: Bureau IBZ, Joh. van Oldenbarneveltlaan 10, 3818 HB Amersfoort, tel. 033-611949. Na aanmelding wordt het programma met routebeschrijving toegezonden, alsmede een acceptgiro voor de betaling van het cursusgeld.

*Mogen de woorden van mijn mond
en de overleggingen van mijn hart
U welgevallig zijn, O Here, mijn Rots
en mijn Verlosser.* Ps. 19:15

Wij zijn blij en dankbaar met de geboorte van onze dochter

Marieke Aimée

roepnaam **Marieke**

16 oktober 1993

Ben en Ellie Eikelboom

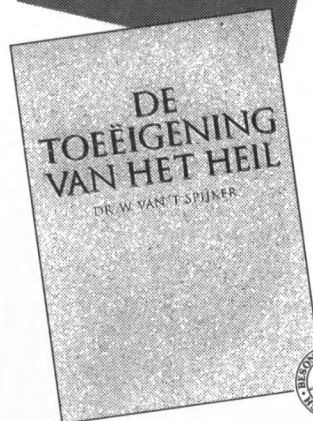
Marieke is een zusje van Anouk en Gerson.

Adres: Oud Loosdrechtsedijk 122
1231 ND Loosdrecht

ZOJUIST VERSCHENEN

De toeëigening van het heil

Dr. W. van 't Spijker

De toeëigening van het heil van Christus is fundamenteel voor een levend geloof. Toch worstelen christenen met vragen omtrent dit leerstuk: Hoe wordt dit werk van Christus ons deelachtig gemaakt?

Dr. W. van 't Spijker laat zien hoe de belijdenis spreekt over de toeëigening en bespreekt de visies van reformatoren en woordvoerders van de Nadere Reformatie. Dit boek kan een handreiking zijn voor het gesprek tussen de reformatische kerken vandaag.

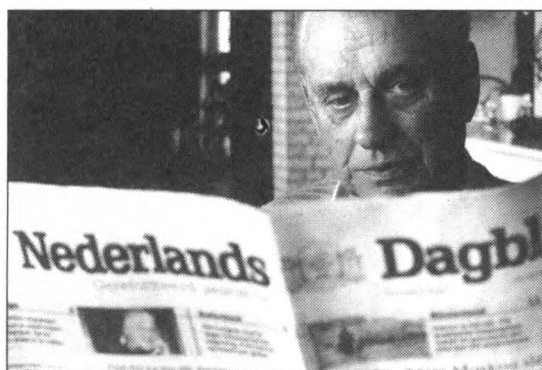
136 pagina's, f 23,50

Verkrijgbaar bij de boekhandel. Een uitgave van

Buijten & Schipperheijn

Valkenburgerstraat 106, 1011 NA Amsterdam,
tel. (020) 623 66 12

Huizinga in Heerenveen leest het Nederlands Dagblad:

Nederlands Dagblad
Gereformeerd gezinsblad

De krantenjongen is een vroege gast: de brievenbus kleppert als de wekker rinkelt. Een nieuwe dag begint. In Heerenveen pakt de heer Huizinga de krant erbij: het Nederlands Dagblad voor zo'n dag als vandaag.

"Ik ben echt een lezer, dus ik lees veel kranten. Maar uiteindelijk kies ik voor het ND. Ook om z'n kerkelijk nieuws natuurlijk, want in geen andere krant kan ik dat zo zorgvuldig volgen. Maar het is vooral de stijl van journalistiek bedrijven: betrouwbaar en bondig. Die krant maakt tenminste keuzes; dat helpt je om bewust in het leven te staan. Daarom vind ik het echt een krant voor het gezin."

Bewust in de bus

Een krant leer je al lezend pas kennen. Daarom neem ik een proefabonnement op het ND: vier weken thuisbezorgd voor maar 14,-. Ik betaal pas als ik een acceptgiro heb ontvangen.

NAAM _____ ADRES _____

POSTCODE _____ WOONPLAATS _____

TELEFOON _____

Stuur deze coupon in een envelop naar het Nederlands Dagblad. Antwoordnummer 1004, 3770 VB Barneveld. Een postzegel is niet nodig. Of bel voor een proefabonnement: 03420-10720.